

ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปีในประเทศไทย

นางสาวธนวรรณ ตันวัฒนะประทีป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING THE ENGAGEMENT HOUSEHOLD CHORE AMONG CHILDREN AGED
5-14 YEARS IN THAILAND

Miss Thanawan Tanwattanapratip

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Demography
College of Population Studies
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปีใน ประเทศไทย
โดย	นางสาวธนวรรณ ตันวัฒนประทีป
สาขาวิชา	ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิราภรณ์ โพธิศิริ

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิราภรณ์ โพธิศิริ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชญานิศวรรค์ โคนะ)

ธนวรรณ ต้นวัฒนะประทีป : ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปีในประเทศไทย (FACTORS AFFECTING THE ENGAGEMENT HOUSEHOLD CHORE AMONG CHILDREN AGED 5-14 YEARS IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. วิราภรณ์ โพธิศิริ, 68 หน้า.

“เด็ก” เปรียบเสมือนทรัพยากรที่เป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต หากได้รับความรู้จากการศึกษาอย่างเหมาะสม และได้รับการเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัว ด้วยการปลูกฝังให้มีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้าน เพราะการช่วยงานบ้านเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีทักษะและความรับผิดชอบในการดำรงชีวิต และยังเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพทางการศึกษาของเด็กให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นอีกด้วย การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลระดับประเทศจากโครงการ “การสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2549” ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งข้อมูลชุดดังกล่าวเป็นเพียงชุดเดียวที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยงานบ้านของเด็ก ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชากรวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี จำนวนทั้งสิ้น 12,583 ราย การวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์การแปรผันสองทางและการวิเคราะห์การแปรผันหลายทางด้วยสมการถดถอยโลจิสติกทวิภาค

ผลการศึกษา พบว่า เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี กว่าร้อยละ 65 ช่วยงานบ้าน โดยปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กไทย คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่า เพศ ระดับการศึกษาของเด็ก ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัยเท่านั้น ที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเด็กเพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ในระดับที่สูงขึ้น อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร มีฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนต่ำกว่าและอาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่มีลักษณะอื่นๆ และจากผลการศึกษาจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่งเสริมให้เด็กช่วยงานบ้าน โดยให้ผู้ปกครองและเด็กไทยตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลืองานบ้าน ซึ่งมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กแบบองค์รวม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและคุณภาพของเด็กไทยให้กลายเป็นทรัพยากรที่ดีของชาติต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : ประชากรวัยเด็ก การช่วยงานบ้าน ประเทศไทย

สาขาวิชา ประชากรศาสตร์

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5586851851 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEYWORDS: CHILDREN HOUSEHOLD CHORE THAILAND

THANAWAN TANWATTANAPRATIP: FACTORS AFFECTING THE ENGAGEMENT HOUSEHOLD CHORE AMONG CHILDREN AGED 5-14 YEARS IN THAILAND. ADVISOR: ASST. PROF. WIRAPORN POTHISIRI, Ph.D., 68 pp.

"Children" are crucial resources that help drive the nation's development in the future, given that they are properly educated and well-groomed by their family through encouraging their participation in household chore. By engaging in household chore, these children develop necessary skills and self-responsibility, as well as improve their potential in academic development. This study aims to examine factors affecting the engagement of Thai children in household chore. Data were drawn from the 2005-2006 Multiple Indicator Cluster Survey (MICS3), conducted by Thailand National Statistics Office. The analyzed sample is confined to children aged between 5-14 years old (n=12,583). The study employed descriptive with univariate and multivariate analyzes using Binary logistic regression technique.

The study found that about 65 percent of children aged between 5-14 years old involved in household chore and factors affecting the children's household chore included gender, age, education level, father's and mother's education level, whether or not father or mother is a household head, number of children aged less than 5 years old in the household, number of older adults in the household, occupation in the household, household economic status, region and location of residence. However, when all other variables were controlled for, the study found gender, education level, whether or not father or mother is a household head, occupation in the household, household economic status, region and location of residence only are positively associated with factor affecting the engagement of Thai children in household chore at a statistical significance. Female children who has higher education level and lived in a household where the head of the household were either their father or mother, labour's household had lower economic status, live in northeast and located in rural area, were more likely to engage in the household chore compared to children with other characteristics. The results of this study are expected to contribute to policy recommendations for supporting parents and children's beware of household chore, In doing this, the children would become the great resource person in the future.

Field of Study: Demography

Academic Year: 2014

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถดำเนินการจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์และความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิราภรณ์ โพธิศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งสละเวลาที่มีค่า เพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ รวมถึงกรุณาอ่านปรับแก้ไขและช่วยเหลือจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง รวมถึงขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งกรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่มีค่ายิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชฎานิสวรรค์ โคโณะ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำและอนุเคราะห์ในการช่วยเหลือมาโดยตลอด อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์จากวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาและอนุเคราะห์ในการประสิทธิ์ประสาทความรู้และอบรมสั่งสอนศิษย์จนสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และสมาชิกทุกคนในครอบครัวเป็นอย่างสูง ที่คอยเป็นกำลังใจให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณคุณชลธิชา อัศวินรันตร ผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการให้ความรู้ทางด้านสถิติอย่างดี ขอขอบคุณคุณบุศริน บางแก้วและคุณธเนศ แม้นอินทร์ ผู้ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจที่ดีต่อผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณคุณนันทวัน คุณบุษบา คุณรุจิเรศ รวมถึงคุณภัทวดี คุณสาวิตรี คุณสรวิทย์ คุณเครือหวายและคุณสุพัตรา กลุ่มเพื่อนผู้ให้กำลังใจที่ดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณคุณวิษณุ ญาณเนตร เจ้าหน้าที่บริการการศึกษา วิทยาลัยประชากรศาสตร์ ผู้อนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยอย่างดี สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณคุณสุกัญญา ห้วยหงษ์ทองและคุณกัญญาวิณัฏ์ สร้อยแก้ว เจ้าหน้าที่กลุ่มบริการและเผยแพร่ข้อมูล สำนักงานสถิติแห่งชาติ ผู้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ประโยชน์ของการศึกษา.....	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.1 ทฤษฎีเชิงเศรษฐศาสตร์ประชากร (Theory of Economic-Demographic Development).....	4
2.2 ทฤษฎีการไหลของความมั่งคั่ง (The Wealth Flow Theory).....	5
2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของครัวเรือน.....	6
2.4 การช่วยงานบ้านที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก (Age-Appropriate Chores for Children).....	8
2.5 การจัดสรรเวลาของเด็ก (Allocation of Time for Children).....	10
2.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก.....	11
2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	21
2.8 สมมติฐานของการศึกษา.....	23
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	24
3.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	24
3.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ.....	24

3.3 การเลือกตัวอย่าง	25
3.4 ประชากรตัวอย่าง	26
3.5 การนิยามตัวแปรและการวัด	27
3.6 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	30
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	33
4.1 ลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง.....	33
4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ด้วยการวิเคราะห์ การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression).....	37
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	49
5.1 สรุปผลการศึกษา	49
5.2 อภิปรายผล	52
5.3 ข้อเสนอแนะ	53
รายการอ้างอิง	54
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2549	63
ภาคผนวก ข ตารางแสดงประชากรเด็ก การช่วยงานบ้านและประชากรตัวอย่าง.....	65
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	68

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1: การกระจายความถี่จำนวนชมรมอาคาร/หมู่บ้านจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง	25
ตารางที่ 2: การกระจายความถี่จำนวนครัวเรือนตัวอย่างส่วนบุคคลจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง.....	26
ตารางที่ 3: ร้อยละของลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก.....	34
ตารางที่ 4: ร้อยละของลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก.....	35
ตารางที่ 5: ร้อยละของลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน.....	36
ตารางที่ 6: ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ	39
ตารางที่ 7: อัตราส่วนโอกาสต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก	40
ตารางที่ 8: การสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก.....	51
ตารางที่ 9: จำนวนและร้อยละของประชากรเด็กเปรียบเทียบกับลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามการช่วยงานบ้านและปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก.....	65
ตารางที่ 10: จำนวนและร้อยละของประชากรเด็กเปรียบเทียบกับลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก.....	66
ตารางที่ 11: จำนวนและร้อยละของประชากรเด็กเปรียบเทียบกับลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	67

สารบัญภาพ

แผนภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย	22
---	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญหน้ากับการเข้าสู่ยุคที่อัตราการเพิ่มของประชากรชะลอตัว และคาดว่าจำนวนประชากรมีแนวโน้มที่จะลดลงไปด้วยในที่สุด ซึ่งจะพบว่าประชากรวัยเด็กทั่วโลกจากที่เคยมีมากถึงร้อยละ 30.1 ในปี ค.ศ.2000 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 24.2 ในปี ค.ศ.2020 (United Nations, 2013) ในขณะที่ประเทศไทยก็กำลังประสบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรเช่นเดียวกัน สาเหตุหนึ่งมาจากอัตราเจริญพันธุ์ที่ต่ำกว่าระดับทดแทน¹ อันสืบเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายด้านประชากรจากการวางแผนครอบครัว ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3-7 (พ.ศ.2513–2539) ทำให้สามารถลดอัตราการเพิ่มของประชากรจากร้อยละ 3.3 ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2513 เหลือเพียงร้อยละ 1.1 ในปี พ.ศ. 2539 (นิพนธ์ เทพวัลย์, 2539) ซึ่งส่งผลทำให้ประชากรวัยเด็กลดจำนวนลงอย่างมากและจากโครงสร้างทางประชากรของประเทศไทย ที่พบว่าประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดลง สังเกตได้จากประชากรวัยเด็กที่เคยมีถึงร้อยละ 24.7 ในปี พ.ศ.2543 มีแนวโน้มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 18.0 ในปี พ.ศ.2568 และคาดการณ์ว่ามีแนวโน้มที่จะลดลงไปเรื่อยๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547)

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรของประเทศไทย ที่ส่งผลทำให้ประชากรวัยเด็กลดจำนวนลงอย่างมาก แต่พบว่าเด็กไทยที่ไม่มีคุณภาพกลับเพิ่มมากขึ้น จนมีคำกล่าวที่ว่า “เด็กเกิดน้อยและด้อยคุณภาพ”² สังเกตได้จากปัญหาด้านพฤติกรรมและค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปได้ เช่น ปัญหาอาชญากรรม การติดยาเสพติดและการมีเพศสัมพันธ์ (สถาบันครอบครัวไทย, 2555) จนก่อให้เกิดการปัญหาการตั้งครุภัณฑ์ไม่พร้อมและการแต่งงานก่อนวัยอันควร (ศิริพร จิรวัดณ์กุล และคณะ, 2554) รวมถึงการติดเกมและสื่อออนไลน์ที่ไม่ได้ผ่านการคัดกรองข่าวสารเสียก่อน (มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย, 2555) ในขณะเดียวกัน การศึกษาของเด็กไทยพบว่ายังไม่ได้คุณภาพอีกด้วย จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้ประชาชนไทยทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเสมอภาคในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งถือว่าเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ทำให้เด็กไทยมีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มมากขึ้นถึง 1.8 เท่าตัว (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544) หากแต่การติดตามการปฏิรูปการศึกษา จากผลการทดสอบโครงการ PISA (Program for International

¹ อัตราเจริญพันธุ์ต่ำกว่าระดับทดแทน หมายถึง สตรีคนหนึ่งมีบุตรตลอดช่วงวัยเจริญพันธุ์ของตนน้อยกว่า 2 คน (จำนวนที่สามารถทดแทนบิดาและมารดา) (ปราโมทย์ ประสาทกุลและปัทมา ว่าพัฒนางศ์, 2555)

² รายงานสรุปการเสวนาเรื่อง “เกิดน้อย ด้อยคุณภาพ อนาคตประเทศไทยจะไปทางไหน?” เนื่องในวันประชากรโลก ปี 2013 เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2556

Student Assessment) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543-2552 ยังพบว่าการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับประเทศของเด็กไทยยังอยู่ในระดับต่ำมาก (บุญลาก ภูสุวรรณ, 2557) โดยเฉพาะความสามารถทางการอ่าน ที่พบว่าเด็กไทยได้คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านต่ำกว่ามาตรฐานของเด็กในกลุ่มประเทศ OECD³ รวมถึงการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การมีวิจรรย์ญาณและความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย (บุญณิสสา ส่งแสง, 2553) นอกจากนี้ ยังพบว่า โอกาสในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพกลับกระจุกตัวอยู่แต่ในวงจำกัด โดยส่วนใหญ่เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ที่สามารถจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในอัตราที่สูงกว่า ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพของระบบการศึกษาไทย⁴ และจากปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลทำให้เกิดปัญหาเด็กไทยไม่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

การจะพัฒนาคุณภาพของเด็กไทยให้มีศักยภาพที่ดีนั้น ควรเริ่มต้นจากกระบวนการในการตัดสินใจของบิดามารดาและสมาชิกในครัวเรือน และควรให้ความสำคัญต่อการลงทุนในตัวเด็ก เนื่องจากเด็กเปรียบเสมือนทรัพยากรที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ต่อไปในอนาคต ซึ่งบิดามารดาควรสนับสนุนให้บุตรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมถึงการดูแลเอาใจใส่ด้วยการปลูกฝังให้เด็กเห็นคุณค่าของการช่วยเหลืองานภายในบ้าน ซึ่งจะเป็นการช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในทุกมิติ เนื่องจากการให้เด็กในวัยเรียนได้มีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้าน จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาทั้งการอ่านและการเขียนของเด็ก (Nobuko & Yuuri, 2011) และเป็นการฝึกความคิด กระบวนการในการตัดสินใจ การสร้างวินัยและความรับผิดชอบของเด็ก รวมถึงเป็นการช่วยเหลือตนเองและช่วยแบ่งเบาภาระของบิดาและมารดา อีกทั้งยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กกับสมาชิกคนอื่นๆ ในครัวเรือน (Nobuko, 2012; ธิดา พิทักษ์สินสุข, 2555) นอกจากนี้ การให้เด็กช่วยเหลืองานภายในบ้านยังเป็นการป้องกันเด็กไม่ให้ใช้เวลาในการแสดงพฤติกรรมและค่านิยมที่ไม่เหมาะสม เช่น ดิตยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ดิตเกมและสื่อออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือ จนกลายเป็นค่านิยมใหม่ในสังคมไทยที่เรียกว่า “สังคมก้มหน้า”⁵ อีกด้วย

³ กลุ่มประเทศ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) หมายถึง กลุ่มประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ซึ่งปัจจุบันมีประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม OECD ทั้งหมด 34 ประเทศ

⁴ รายงานสรุปการสัมมนาวิชาการระหว่างประเทศ ประจำปี 2556 เรื่อง "การศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย" ระหว่างวันที่ 23-25 มิถุนายน พ.ศ.2556

⁵ สังคมก้มหน้า หมายถึง สังคมที่คนไม่สนใจบุคคลรอบข้าง แต่กลับสนใจกิจกรรมบนโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ในสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น facebook line twitter instagram เป็นต้น (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กไทย ซึ่งคาดว่าผลการศึกษาในครั้งนี้ จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อให้รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่งเสริมการช่วยงานบ้านสำหรับเด็ก โดยให้ผู้ปกครองและเด็กไทยตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยงานบ้าน ดังเช่นในประเทศสเปนที่มีการร่างกฎหมายให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทุกคนต้องช่วยงานบ้าน (Watson, 2014) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กไทยเห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้านอย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลดีต่อเด็กที่ไม่เคยช่วยงานบ้าน ให้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานบ้าน ในขณะเดียวกัน ก็จะเป็นการป้องกันเด็กไม่ให้ใช้เวลาในการช่วยงานบ้านมากเกินไป ซึ่งอาจจะเป็นการบั่นทอนสุขภาพและการศึกษาของเด็ก (Francavilla & Lyon, 2003; Lyon, Ranzani, & Rosati, 2013) อีกทั้งเป็นการคุ้มครองไม่ให้เกิดการใช้แรงงานเด็กในครัวเรือนอีกด้วย (United Nations Children's Fund (UNICEF), 2015)⁶

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปีในประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับอาจนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อหาแนวทางให้เด็กได้ใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงเป็นการปลูกฝังให้เด็กได้รู้จักความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสมาชิกในครัวเรือน เพื่อให้เด็กกลายเป็นทรัพยากรที่ดีของชาติต่อไปในอนาคต

⁶ องค์การยูนิเซฟ ให้นิยามในส่วนของ การช่วยงานบ้านที่มากเกินไปสำหรับเด็ก เปรียบเสมือนเป็น “การใช้แรงงานเด็กในครัวเรือน” ซึ่งหมายถึง การให้เด็กช่วยงานบ้านมากกว่า 28 ชั่วโมง/สัปดาห์

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประยุกต์ใช้ในการอ้างอิงและสนับสนุน ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ 2.1 ทฤษฎีเชิงเศรษฐศาสตร์ประชากร 2.2 ทฤษฎีการเลื่อนไหลความมั่งคั่ง 2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของครัวเรือน 2.4 การช่วยงานบ้านที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก 2.5 การจัดสรรเวลาของเด็ก และ 2.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก ดังนี้

2.1 ทฤษฎีเชิงเศรษฐศาสตร์ประชากร (Theory of Economic-Demographic Development)

ทฤษฎีเชิงเศรษฐศาสตร์ประชากร เป็นการนำเอาหลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ครัวเรือนมาประยุกต์ เพื่ออธิบายถึงอรรถประโยชน์ที่บิดาและมารดาจะได้รับจากบุตร ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแบบจำลองของ Leibenstein (1969) พบว่า บุตรเปรียบได้กับสินค้าบริโภคชนิดถาวร ย่อมนำมาซึ่งอรรถประโยชน์ให้แก่บิดามารดา ที่สามารถนับได้ทั้งในรูปแบบของตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยอรรถประโยชน์ที่บิดามารดาจะได้รับจากบุตรนั้น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากบุตร ในรูปของความพึงพอใจ

อรรถประโยชน์ในลักษณะนี้ เป็นการสนองต่อความต้องการของบิดามารดาในรูปของการเป็นผู้รับทางด้านความสุขและความพึงพอใจที่ได้จากบุตร ซึ่งไม่สามารถเปรียบเทียบเป็นตัวเงินได้ เช่น การได้รับความชื่นชมยินดีจากผู้อื่น เป็นต้น

2. อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากบุตร ในรูปของการสร้างความมั่นคงในชีวิต

อรรถประโยชน์ในลักษณะนี้ เป็นการสนองต่อความต้องการของบิดามารดาโดยคาดหวังถึงผลที่จะได้รับระยะยาว ในฐานะที่บุตรจะเป็นผู้แสดงความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดาด้วยการเลี้ยงดู ยามแก่ชรา และเินยามเจ็บป่วย

3. อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากบุตร ในรูปของผู้ผลิตหรือในฐานะเป็นกำลังแรงงาน

อรรถประโยชน์ในลักษณะนี้ เปรียบบุตรเป็นเสมือนสินทรัพย์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจในครัวเรือน เพื่อสนองต่อความต้องการของบิดามารดา โดยคาดหวังว่าจะเป็นแหล่งผลิตและสร้างรายได้ในอนาคตเมื่อบุตรเข้าสู่วัยแรงงาน เพราะจะเป็นผู้นำรายได้มาจุนเจือครัวเรือนในอนาคต

ในฐานะของบิดามารดาเรื่องการตัดสินใจในการมีบุตรนั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงมากที่สุด คือ การลงทุนในบุตรหรือค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับบุตรแต่ละคน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับเวลา โดยที่ต้นทุนของบุตรจะสูงขึ้นพร้อมกับอายุของบุตร และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตรจะลดลง เมื่อบุตร

สามารถช่วยแบ่งเบาภาระและหารายได้มาให้กับบิดามารดา จากการช่วยเหลืองานบ้าน ช่วยธุรกิจภายในครัวเรือน หรือทำงานในตลาดแรงงาน (Punyasavatsut, 2012) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของบิดาและมารดา รวมถึงฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ดังนั้น ถ้าบิดามารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำ และมีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนยากจน ก็จะส่งผลต่อบิดามารดาในการตัดสินใจให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับต่ำ เนื่องจากไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาว่ามีความสำคัญต่อบุตรในอนาคตและผลักดันให้บุตรทำงานและช่วยเหลืองานบ้านเร็วกว่าบิดามารดาที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงและมีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนร่ำรวย (เทียนฉาย กิระนันท์, 2524)

2.2 ทฤษฎีการไหลของความมั่งคั่ง (The Wealth Flow Theory)

ทฤษฎีการไหลของความมั่งคั่งของ Caldwell (1983) เป็นทฤษฎีที่นำเอาหลักของการเปลี่ยนแปลงภาวะเจริญพันธุ์ มาอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงขนาดโครงสร้างของครัวเรือน (Caldwell, 1976) ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ก็ทำให้เกิดการไหลของความมั่งคั่งของครัวเรือนในทิศทางกลับด้านอีกด้วย จะพบว่า ในสังคมสมัยก่อน ที่ภาวะเจริญพันธุ์อยู่ในระดับสูง บิดามารดานิยมการมีบุตรมาก ส่งผลต่อโครงสร้างขนาดของครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวนสมาชิกมาก โดยเฉพาะประชากรวัยเด็ก ดังนั้น การไหลของความมั่งคั่ง จึงเป็นการไหลจากคนรุ่นเด็กกว่า(บุตร)ไปสู่คนรุ่นที่มีอายุมากกว่า(บิดามารดา) เนื่องจากการมีบุตรมาก เปรียบเสมือนแหล่งรายได้ที่มากขึ้นในครัวเรือน ดังนั้น บิดามารดาจึงให้บุตรเป็นแรงงานในครัวเรือน เช่น ช่วยเหลือกิจการด้านเกษตรกรรมและช่วยเหลืองานบ้าน แต่ในสังคมยุคปัจจุบัน ที่ระบบการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงภาวะเจริญพันธุ์ให้มีระดับลดต่ำลง ทำให้การไหลของความมั่งคั่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กลายเป็นจากคนรุ่นที่มีอายุมากกว่าไปสู่คนรุ่นเด็กกว่า นั่นหมายความว่า บิดามารดาให้ความสำคัญต่อคุณภาพของบุตรมากกว่าปริมาณดังเช่นในสมัยก่อน ดังนั้น บิดามารดาจึงให้ความสำคัญในการลงทุน เพื่อพัฒนาบุตรด้วยการเลี้ยงดูให้มีคุณภาพในทุกมิติ (ฝ่ายวิจัยและศูนย์สารสนเทศวิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2551)

การเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหลของความมั่งคั่งในปัจจุบัน จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์ให้มีระดับต่ำนั้น เป็นผลมาจากการให้ความสำคัญในระบบการศึกษา จึงทำให้การศึกษากลายเป็นปัจจัยสำคัญ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหลของความมั่งคั่งจากบุตรสู่อบิดามารดา เปลี่ยนแปลงเป็นจากบิดามารดาไปสู่อบุตร ดังนั้น บิดามารดาจึงให้ความสำคัญในตัวบุตรด้วยการลงทุนด้านการศึกษา เพื่อสร้างคุณภาพและศักยภาพที่ดีของบุตรในอนาคต ในขณะเดียวกัน การลงทุนด้านการศึกษา ทำให้ต้นทุนในตัวบุตรเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากบิดามารดาต้องสูญเสียและสนับสนุนทางการเงินให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และที่สำคัญคือ การศึกษามีส่วนสำคัญต่อการลดการใช้แรงงานเด็กในครัวเรือน ทั้งงานภายในบ้านและงานนอกบ้าน ดังนั้น เมื่อบุตร

แต่ละคน เริ่มมีต้นทุนที่ต้องลงทุนสูงขึ้นกว่าสมัยก่อน จึงมีผลต่อขนาดโครงสร้างของครัวเรือนให้มีขนาดเล็กลงดังเช่นในปัจจุบัน ทั้งนี้ การให้ความสำคัญต่อการลงทุนในตัวบุตรด้วยการให้ความสำคัญกับการศึกษานั้น สิ่งสำคัญ คือ บิดามารดาจะต้องเห็นคุณค่าของการศึกษาเสียก่อนว่าจะเป็นตัวขับเคลื่อนบุตรให้มีคุณภาพและศักยภาพที่ดีขึ้นได้ต่อไปในอนาคต (Mukherjee & Das, 2008; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2554)

2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของครัวเรือน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของครัวเรือนเป็นอีกแนวคิดหนึ่ง ที่สามารถอธิบายถึงแนวทางในการตัดสินใจของบิดาและมารดาที่มีต่อบุตร โดยแนวคิดนี้กล่าวว่า ในการตัดสินใจให้เด็กเลือกที่จะศึกษา ทำงานนอกครัวเรือนหรือช่วยเหลืองานบ้านนั้น จำเป็นต้องใช้สมาชิกในครัวเรือนเป็นหน่วยในการตัดสินใจ (Household decision making) ซึ่งอำนาจในการตัดสินใจส่วนใหญ่ จะมาจากบิดาและมารดาของเด็ก (Evertsson, 2006) ทั้งนี้ สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของบิดามารดาต่อการช่วยเหลืองานบ้านของเด็ก โดยแบ่งออกได้เป็น 2 แนวคิด ดังนี้

1.แนวคิดความเห็นแก่ตัว (Exploit)

แนวคิดการตัดสินใจของบิดามารดาต่อบุตรบนพื้นฐานความเห็นแก่ตัว เป็นแนวคิดที่อธิบายมุมมองของบิดามารดาที่เปรียบบุตรเป็นเสมือนแรงงานภายในครัวเรือน โดยเฉพาะบิดาและมารดาที่ได้รับการศึกษาในระดับต่ำ มีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนยากจน และมีจำนวนบุตรมาก เพราะเห็นประโยชน์ที่จะให้บุตรช่วยแบ่งเบาภาระงานของตน โดยที่บิดามารดาเหล่านี้ จะไม่นิยมส่งเสียบุตรให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง หากแต่จะผลักดันบุตรให้ช่วยเหลือธุรกิจในครัวเรือนหรือทำงานนอกครัวเรือน โดยเฉพาะบุตรเพศชายและส่งเสริมให้บุตรเพศหญิงช่วยเหลืองานบ้าน (Huisman & Smits, 2009b) เพื่อช่วยเหลือจุนเจือและแบ่งเบาภาระงานของสมาชิกในครัวเรือน (Breen & Goldthorpe, 1997; Brown, Deardorff, & Stern, 2001; Ray, 2000)

2.แนวคิดความปรารถนาดี (Altruism)

แนวคิดความปรารถนาดี เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นว่าบิดามารดาต้องการสร้างบุตรให้มีคุณภาพ บนพื้นฐานความปรารถนาดีของบิดามารดา เนื่องจากสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันหลักและสถาบันแรกในชีวิตของเด็ก ดังนั้น บิดามารดาจึงให้ความสำคัญในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนควบคู่กับการส่งเสริมการศึกษาที่ดีสำหรับบุตร (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2551) ทั้งนี้ ในขณะที่บุตรอยู่ในวัยเรียน การส่งเสริมให้บุตรได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานบ้านเป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะไม่เพียงจะเป็นการพัฒนาการศึกษาทั้งการอ่านและการเขียนของเด็ก (Nobuko, 2012) แต่ยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กกับบิดามารดาและสมาชิกในครัวเรือน รวมถึงเป็นการสร้างวินัยและความรับผิดชอบของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ ความสำคัญ

ในการเลี้ยงดูบุตรนั้น นายแพทย์กมล แสงทองศรีกรม (2550) ได้ให้ความหมายในการเลี้ยงดูบุตรไว้ 9 ประการ เพื่อให้บิดามารดาได้รู้จักหลักในการเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้อง ดังนี้

1. ให้ความรักและแสดงออกซึ่งความรักแก่บุตร

บิดามารดาควรแสดงออกซึ่งความรักให้แก่บุตรรับรู้ โดยเฉพาะการพูดและการแสดงออกที่เหมาะสม เช่น โอบกอดหรือแสดงความชื่นชม เพราะจะทำให้บุตรรับรู้และมีความสุขกับความรักที่บิดามารดามอบให้

2. สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน

การที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข ประการแรก คือ บิดาและมารดาต้องมีความรักให้แก่กันและกันเสียก่อน หลังจากนั้นความรักก็จะส่งไปถึงบุตร เนื่องจากธรรมชาติของความเป็นบิดามารดา คือ การร่วมมือร่วมใจกันในการเลี้ยงดูบุตรให้ดีที่สุดนั่นเอง

3. มีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของบุตร

สิ่งที่จำเป็นในการเป็นบิดาและมารดาที่ดี คือ การสังเกตการพัฒนาการของบุตรตั้งแต่แรกเกิด เนื่องจากเด็กจะมีพัฒนาการที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย ซึ่งไม่เพียงแต่จะบ่งบอกถึงการเจริญเติบโตของสมองเท่านั้น หากแต่ยังแสดงให้เห็นถึงภาวะผิดปกติของบุตรที่อาจแสดงให้เห็นอีกด้วย ดังนั้น บิดามารดาจึงควรศึกษาหาความรู้ สังเกตและจดบันทึกพัฒนาการของบุตร นอกจากนี้ การสังเกตพัฒนาการของบุตรยังเป็นการช่วยฝึกบุตรให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้อีกด้วย

4. ใช้เวลาในการเลี้ยงดูบุตรให้มากที่สุด

การใช้เวลากับบุตรให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้มีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะเป็นวิธีการสร้างสายใยแห่งความรักและความผูกพันที่ดีระหว่างบุตรกับบิดามารดา เนื่องจากเวลาที่อยู่กับบุตร จะทำให้บิดามารดารู้จักนิสัยและความต้องการที่แท้จริงของบุตร ดังนั้น ถึงแม้ว่าบิดามารดาจะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานนอกบ้าน ก็ไม่ควรละเลยที่จะใช้เวลาหลังเลิกงานในการเลี้ยงดูบุตร

5. ให้โอกาสบุตรได้ตัดสินใจด้วยตนเอง

บิดามารดาไม่ควรบังคับให้บุตรคิดและกระทำตามที่ตนบอกเท่านั้น หากแต่ควรปล่อยให้บุตรได้คิดและตัดสินใจอย่างเป็นอิสระด้วยตนเอง ในขณะที่บิดามารดามีหน้าที่เพียงแค่ชี้แนะแนวในการดำเนินชีวิตให้แก่บุตรเท่านั้น

6. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตร

การที่จะทำให้บุตรประพฤติปฏิบัติตัวดีนั้น สิ่งสำคัญ คือ บิดามารดาควรทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี ให้บุตรได้เห็นเสียก่อน เมื่อบุตรเห็นก็จะปฏิบัติตาม (Evertsson, 2006) เช่น มีสัมมาคารวะเมื่อเห็นผู้ที่มีอายุมากกว่า ปิดน้ำปิดไฟหลังจากเสร็จธุระ เก็บของให้เข้าที่ เก็บจานหลังรับประทานอาหารเสร็จ เป็นต้น

7. ส่งเสริมให้บุตรสามารถดูแลตนเองได้

บิดามารดาควรฝึกให้บุตรรู้จักช่วยเหลือตนเองตั้งแต่ยังเล็ก เช่น ฝึกให้บุตรใส่เสื้อผ้า ทานข้าว อาบน้ำ ผูกเชือกกรองเท้าด้วยตนเอง เพราะการฝึกให้บุตรรู้จักช่วยเหลือตนเองจะเป็นผลดีต่อตัวเด็ก โดยเฉพาะเรื่องความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และยังเป็นการพัฒนาทักษะในการแก้ไขปัญหา รวมถึงเสริมสร้างความคิดแฉ่งบวกให้บุตรสามารถทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง อีกด้วย (สุภาพร เทพยสุวรรณ, 2554)

8. ส่งเสริมให้บุตรรู้จักคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล

บิดามารดาไม่ควรใช้อารมณ์ หากแต่ควรใช้หลักการและเหตุผลในการสอนบุตร เพราะการปลูกฝังให้บุตรได้คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล จะทำให้บุตรมีระบบความคิดอย่างมีขั้นตอนและเป็นการฝึกให้บุตรได้พัฒนาสมองตั้งแต่ยังเล็ก ซึ่งจะส่งผลดีต่อบุตรเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

9. ส่งเสริมให้บุตรรู้จักผ่อนคลาย และหาความสุขให้กับตนเอง

หลังจากการปฏิรูปการศึกษา พบว่า บิดามารดาทุ่มเทให้บุตรได้รับการศึกษามากเกินไป เพื่อหวังที่จะเอาชนะและให้บุตรได้เป็นที่หนึ่ง ซึ่งมีเพียงแต่เฉพาะการศึกษาที่โรงเรียนเท่านั้น หากแต่ยังส่งบุตรให้เรียนพิเศษเพิ่มเติมอีกด้วย จนละเลยที่จะให้บุตรมีเวลาในการพักผ่อนที่เพียงพอ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เด็กต้องการมีเวลาในการเล่นและพักผ่อนเช่นเดียวกัน ดังนั้น บิดามารดาจึงควรให้บุตรได้มีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ เพื่อให้บุตรได้มีความสุขสบาย

โดยสรุป แนวคิดการตัดสินใจของครัวเรือนเป็นอีกแนวคิดหนึ่ง ที่สามารถอธิบายถึงปัจจัยในการช่วยงานบ้านของเด็ก โดยแนวคิดนี้กล่าวว่า การที่เด็กในครัวเรือนจะได้รับการศึกษาที่ดีและการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัย รวมถึงการช่วยเหลืองานบ้านนั้น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบิดามารดาและสมาชิกในครัวเรือนเป็นสำคัญ ซึ่งการตัดสินใจนี้จะขึ้นอยู่กับโครงสร้างของครัวเรือน เช่น จำนวนสมาชิกวัยฟุ้งเฟ้อ เช่น สมาชิกวัยเด็กและวัยสูงอายุ (Cockburn & Dostie, 2007; Huisman & Smits, 2009a; Tzannatos, 2003) ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน (Bammeke, 2007) รวมถึงคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา (Mukherjee & Das, 2008) อาชีพหลักของครัวเรือน (Self & Grabowski, 2009) ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน (Suryahadi, Priyambada, & Sumarto, 2005) รวมถึงภาคและเขตที่อยู่อาศัย (Lawrence, Tasker, & Wozniak, 1988; วิทยากร เชียงกุล, 2533)

2.4 การช่วยงานบ้านที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก (Age-Appropriate Chores for Children)

เด็กควรได้รับการปลูกฝังให้ช่วยเหลืองานบ้านตั้งแต่ยังเล็ก เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของเด็ก หากแต่การช่วยงานบ้านนั้น ควรปลูกฝังให้เหมาะสมกับวัยของเด็กเช่นเดียวกัน จากการแนะนำวิธีการเรียนการสอนของมาเรีย มอนเตสซอรี (Montessori, 1965) ซึ่งเป็นการนำหลักสูตร

การเรียนการสอนที่ผนวกกับการช่วยงานบ้านให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อพัฒนาสติปัญญาควบคู่กับการให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิต และข้อมูลจากชมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นแห่งประเทศไทยที่นำเสนอเรื่อง “งานบ้านที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย” ซึ่งมองว่างานบ้านที่บิดามารดาสามารถมอบหมายให้บุตรช่วยเหลือนั้น ต้องคำนึงถึงศักยภาพตามวัยและความปลอดภัยของบุตรว่างานในลักษณะใดที่บุตรในแต่ละวัย จะสามารถทำด้วยตนเองได้อย่างปลอดภัย ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะงานที่เหมาะสมกับช่วงอายุของเด็กแต่ละวัย ดังนี้

กลุ่มอายุ 2-4 ปี

ถึงแม้ว่ากลุ่มเด็กอายุ 2-4 ปี จะเป็นกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน หากแต่ระบบประสาทและกล้ามเนื้อมัดเล็กๆ เริ่มมีพัฒนาการดีขึ้นกว่ากลุ่มทารก ดังนั้น บิดามารดาจึงควรฝึกให้บุตรได้มีการเรียนรู้ที่จะใช้กล้ามเนื้อในการหยิบจับสิ่งของใกล้ตัวและฝึกพัฒนาการด้านสมองในการจดจำรายละเอียดต่างๆ ด้วยการให้บุตรดูแลตนเองและช่วยเหลืองานเล็กๆ น้อยๆ ภายในครัวเรือน เช่น ทานข้าว ใส่เสื้อผ้าและช่วยเก็บของเล่นเข้าที่ เป็นต้น

กลุ่มอายุ 5-7 ปี

กลุ่มเด็กอายุ 5-7 ปี (เด็กวัยอนุบาล) ซึ่งเป็นวัยที่มีความกระตือรือร้นและชอบที่จะแสดงออกถึงความสามารถที่ตนเองมี และสิ่งที่เด็กในวัยนี้ต้องการ คือ คำชื่นชมและของรางวัล ดังนั้น บิดามารดาจึงควรมอบหมายงานที่ทำให้บุตรได้แสดงความสามารถที่ตนเองมีต่อบุคคลอื่นๆ แต่ควรอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ด้วย เช่น จัดเตรียมอาหารว่าง ยกอาหารไปวางไว้ที่โต๊ะ เช็ดโต๊ะและจัดโต๊ะหลังรับประทานอาหาร ทั้งเศษอาหาร เอาจานไปวางไว้ที่อ่างล้างจาน รดน้ำต้นไม้ ให้อาหารสัตว์เลี้ยงและจัดเตียงนอน เป็นต้น

กลุ่มอายุ 8-10 ปี

กลุ่มอายุ 8-10 ปี (เด็กโต) เป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ซึ่งกลุ่มเด็กในวัยนี้จะเริ่มมีความรับผิดชอบและต้องการความเป็นอิสระมากขึ้นด้วย ดังนั้น บิดามารดาจึงควรมอบหมายงานที่ผู้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องดูแลมากนัก เพื่อให้บุตรได้ฝึกที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และยังเป็นการแสดงความรักต่องานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งงานบ้านที่เหมาะสมกับเด็กในวัยนี้คือ กวาดบ้าน ถูบ้านและดูดฝุ่น เก็บผ้า ตากผ้าและพับผ้า เอาขยะไปทิ้งหน้าบ้าน ล้างหั่นผักและปอกผลไม้ ล้างจาน ทำอาหารง่ายๆ เช่น ไข่เจียว เป็นต้น

กลุ่มอายุ 11 ปีขึ้นไป

กลุ่มอายุ 11 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งกลุ่มเด็กในวัยนี้เริ่มมีความคิดที่จะเลียนแบบผู้ใหญ่ สิ่งใดที่ผู้ใหญ่สามารถทำได้ เด็กในวัยนี้ก็พยายามทำให้ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น บิดามารดาจึงควรมอบหมายงานให้บุตรแสดงความรักต่อครอบครัวมากขึ้น เช่น ทำอาหาร ไปซื้อของ ล้างรถ ล้างห้องน้ำ ซักผ้า รีดผ้าและดูแลน้อง เป็นต้น

ในส่วนของการช่วยงานบ้านที่เหมาะสมกับวัยของเด็กนั้น สิ่งสำคัญ คือ บิดามารดาควรเลือกและมอบหมายงานบ้านที่เหมาะสมกับวัยของบุตร เนื่องจากเด็กแต่ละวัยจะมีความสนใจและความต้องการ รวมถึงศักยภาพที่แตกต่างกัน ดังนั้น ถ้าบิดามารดาตามมอบหมายงานที่เกินกำลังของบุตร ก็อาจส่งผลต่อบุตรที่จะได้รับอันตรายจากการช่วยเหลืองานบ้าน และจะทำให้บุตรไม่ต้องการที่จะช่วยงานบ้านอีกต่อไป แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าหากบิดามารดาศึกษาถึงลักษณะของงานบ้านที่เหมาะสมกับบุตรในแต่ละช่วงวัย ก็จะทำให้การช่วยงานบ้านสำหรับบุตรกลายเป็นเรื่องสนุก และทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการช่วยงานบ้านว่าเป็นงานที่ง่ายและยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระการทำงานบ้านของบิดามารดาและสมาชิกในครัวเรือน และยังทำให้บ้านสะอาดอีกด้วย แต่ในความเป็นจริงแล้ว การช่วยงานบ้านสำหรับเด็กนั้น ยังเป็นการฝึกทักษะการดำรงชีวิตและพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็ก (Snare, 2014) อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทั้งการอ่าน การเขียนและการคิดวิเคราะห์ที่จะส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการที่ดีต่อการศึกษาอีกด้วย (Nobuko, 2012; Nobuko & Yuuri, 2011)

2.5 การจัดสรรเวลาของเด็ก (Allocation of Time for Children)

ในแต่ละวัน เด็กจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่กับการศึกษาเล่าเรียน การทำการบ้าน การช่วยงานบ้าน รวมถึงการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทน เพื่อให้เด็กรู้จักคุณค่าของเงิน รวมถึงเพื่อหาประสบการณ์ชีวิตทักษะในการทำงานในอนาคต และยังเป็นการช่วยเด็กให้สามารถจัดสรรเวลาในแต่ละวันได้อย่างเหมาะสม (กมลพรรณ ชิวพันธ์ศรี, 2546)

จากการศึกษาของรัชนี กาญจนะวณิชย์ (2511) ที่ศึกษาการใช้เวลาว่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวรรณีย์ สุวรรณสว่าง (2517) ที่ศึกษาการใช้เวลาว่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสมถวิล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาในการศึกษาเฉลี่ยวันละ 7-8 ชั่วโมงและมีเวลาว่างเฉลี่ยวันละ 1-2 ชั่วโมง โดยจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเฉพาะวันหยุดเท่านั้น ในขณะที่การศึกษาของเพชรรัตน์ อนันทวรรณ (2531) ที่ศึกษาการจัดสรรเวลาในตลาดแรงงานของแรงงานเด็กในสลัมกรุงเทพมหานคร พบว่า แรงงานเด็กส่วนใหญ่จัดสรรเวลาเพื่อการทำงานในตลาดแรงงานเฉลี่ยวันละ 1-8 ชั่วโมง ช่วยงานบ้านเฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง และมีเวลาในการพักผ่อนเฉลี่ยวันละ 15-16 ชั่วโมง นอกจากนี้ ยังพบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่ได้จัดสรรเวลาให้กับการศึกษา

จากการศึกษาของ Juster, Ono, and Stafford (2004) ที่ศึกษาการจัดสรรเวลาของเด็กชาวอเมริกันช่วงอายุระหว่าง 6-17 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ.1981-2003 พบว่า ในแต่ละวัน เด็กแต่ละวัยจะทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดสรรเวลาที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งจะพบว่า นอกเหนือจากการนอนหลับพักผ่อนแล้ว ในหนึ่งสัปดาห์ เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนเฉลี่ย 26 ชั่วโมง ในปี ค.ศ.1981-1982

เพิ่มขึ้นเป็น 32 ชั่วโมง ในปี ค.ศ.2002-2003 รองลงมาคือ การชมโทรทัศน์ ทำกิจกรรมยามว่าง เช่น เล่นกีฬาและเกม รวมถึงการรับประทานอาหารเฉลี่ย 76 ชั่วโมง ในปี ค.ศ.1981-1982 ลดลงเหลือ 62 ชั่วโมง ในปี ค.ศ. 2002-2003 และจะพบว่าเด็กในกลุ่มนี้ ยังใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเฉลี่ย 4 ชั่วโมง ในปี ค.ศ.1981-1982 เพิ่มขึ้นเป็น 6 ชั่วโมง ในปี ค.ศ.2002-2003 ทั้งนี้ จะเห็นว่าเด็กใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ น้อยลง แต่จะใช้เวลาในการศึกษาและใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นไปได้ว่าระบบการศึกษาได้สั่งสอนให้เด็กเห็นคุณค่าในการช่วยงานบ้านมากขึ้นนั่นเอง และจากการรายงานของ International Labour Organization (ILO) (2004) ที่ศึกษาภาพรวมในการทำงานของเด็กและวัยรุ่นในประเทศคอซตา ริกา พบว่า เด็กเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48.8) ใช้เวลาในการช่วยงานบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-17 ปี จะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านสูงสุดเฉลี่ยวันละ 4 ชั่วโมง รองลงมาคือ กลุ่มเด็กอายุ 10-14 ปี จะช่วยเหลืองานบ้านเฉลี่ยวันละ 3 ชั่วโมงและกลุ่มเด็กอายุ 5-9 ปี จะช่วยงานบ้านเฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง และจะพบว่ากลุ่มเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือไม่ได้ศึกษาแล้วจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านมากกว่า (5.5 ชั่วโมง) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ (3.8 ชั่วโมง)

โดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่า ในแต่ละวัน เด็กที่กำลังศึกษาจะใช้เวลาส่วนใหญ่กับการศึกษาเล่าเรียนและการพักผ่อน รวมถึงช่วยเหลืองานบ้านเพียงเล็กน้อยในวันหยุด หากแต่เด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือไม่ได้ศึกษาแล้ว กลับพบว่า ต้องใช้เวลาในการทำงานเชิงเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือจุนเจือสมาชิกในครัวเรือน รวมถึงยังต้องช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ หากแต่การจัดสรรเวลาที่เหมาะสมสำหรับเด็กในแต่ละวัน ควรเป็นไปในลักษณะ 8:8:8 คือ 8 ชั่วโมง สำหรับการศึกษเล่าเรียน 8 ชั่วโมง สำหรับการพักผ่อนและอีก 8 ชั่วโมง สำหรับการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ รวมถึงการช่วยงานบ้าน (สันติ จันทวรรณ, 2554) ซึ่งถ้าหากเด็กจัดสรรเวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงานนอกบ้านและการช่วยงานบ้าน จนละเลยการศึกษาเล่าเรียน ก็อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการทำงานและประสิทธิภาพของเด็กในอนาคต ดังนั้น เด็กทุกคนจึงควรได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระบบการทำงานจริง เพื่อเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของชาติต่อไป

2.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการช่วยงานบ้านของเด็ก เพื่อรวบรวมปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของกลุ่มเด็กอายุระหว่าง 5-14 ปี ในประเทศไทย ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็กและปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ดังนี้

ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก

ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุและระดับการศึกษา ดังนี้

เพศ

เพศเป็นตัวแปรหนึ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะทางสรีระร่างกายและความต้องการของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจมีผลต่อความต้องการในการช่วยงานบ้านที่แตกต่างกันของเด็กด้วย

จากการศึกษาของถวิล ทาเกิด (2518) ที่ศึกษาการใช้แรงงานเด็กจากครัวเรือนชนบทที่ทำการเกษตรในจังหวัดอยุธยา เชียงใหม่ และขอนแก่น พบว่า เด็กผู้หญิงจะใช้เวลาในการช่วยงานต่างๆ มากกว่าเด็กผู้ชาย เนื่องจากเด็กผู้หญิงต้องทำทั้งงานนอกบ้าน รวมถึงการช่วยงานภายในบ้านอีกด้วย ทำให้ชั่วโมงในการทำงานของเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชายในทุกจังหวัดตัวอย่าง และจากการศึกษาของ Biggeri, Guarcello, Lyon, and Rosati (2003) ที่ศึกษากลุ่มเด็กที่ไม่ได้ศึกษาต่อและไม่ได้ทำงานในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา พบว่า เพศของเด็กมีผลต่อการช่วยงานบ้าน ซึ่งจะเห็นว่า ส่วนมากการช่วยเหลืองานบ้านมักจะเป็นหน้าที่ของเด็กผู้หญิง เนื่องจากค่านิยมที่สังคมยึดถือสืบต่อกันมาจนกลายเป็นบทบาทตามประเพณี (traditional role) คือ ผู้หญิงต้องเป็น “แม่ศรีเรือน” ถูกกำหนดให้เด็กผู้หญิงต้องเรียนรู้ที่จะช่วยงานบ้านตั้งแต่อายุยังน้อยและเนื่องจากการศึกษานี้ ศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กที่ไม่ได้ศึกษาต่อและไม่ได้ทำงาน ดังนั้น เด็กในกลุ่มนี้จึงใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเฉลี่ยมากกว่าสัปดาห์ละ 7 ชั่วโมงและยังมีเด็กอีกกว่าร้อยละ 20 ที่ต้องช่วยงานบ้านมากกว่า 28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์อีกด้วย และจากการรายงานของ International Labour Organization (ILO) (2004) ที่ศึกษาภาพรวมในการทำงานของเด็กและวัยรุ่นในประเทศคอซตา ริกา พบว่า เด็กผู้หญิงจะช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กผู้ชาย (ร้อยละ 58.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 39.7) ซึ่งงานบ้านส่วนมากที่เด็กจะได้รับมอบหมายคือ เลี้ยงดูน้อง ทำอาหาร ซักและรีดเสื้อผ้า รวมถึงทำความสะอาดบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Juster *et al.* (2004) ที่ศึกษาเรื่องการจัดสรรเวลาของเด็กชาวอเมริกัน ในปี ค.ศ.1981-2003 พบว่า เด็กผู้หญิงจะใช้เวลาว่างในการช่วยเหลืองานบ้านและดูแลน้องมากกว่าเด็กผู้ชาย ซึ่งจะพบว่า ในหนึ่งสัปดาห์ เด็กผู้หญิงจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านประมาณ 7 ชั่วโมง ในขณะที่เด็กผู้ชายจะใช้เวลาเพียง 5 ชั่วโมงเท่านั้น และจากการศึกษาของ Webbink, Smits, and Jong (2010) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านและช่วยธุรกิจในครัวเรือนของเด็กในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า เด็กผู้หญิงจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเฉลี่ยสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง ซึ่งมากกว่าเด็กผู้ชายที่จะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเฉลี่ยสัปดาห์ละ 10 ชั่วโมง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า เด็กผู้หญิงน่าจะมีแนวโน้มในการช่วยเหลืองานบ้านมากกว่าเด็กผู้ชาย (Sanik & Stafford, 1986; White & Brinkerhoff, 1981) เนื่องจากค่านิยมที่ปลูกฝังให้ผู้หญิงต้องมีหน้าที่ในทำงานบ้าน ทำอาหาร ดูแลบุตรและสามี (สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย, 2554) จนกลายเป็นสัญลักษณ์ในการทำงานบ้าน (West & Fenstermaker, 1993) เพื่อเป็นแม่ศรีเรือนและเป็นแม่บ้านที่ดีต่อไปในอนาคต (Huisman & Smits, 2009a, 2009b; Levison & Moe, 1998) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กผู้หญิงน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กผู้ชาย

อายุ

อายุเป็นตัวแปรหนึ่งที่บ่งบอกถึงพัฒนาการในการเจริญเติบโตทางด้านสรีระร่างกาย สติปัญญา ความรู้สึกนึกคิด รวมถึงความรับผิดชอบ ซึ่งอาจส่งผลต่อการช่วยเหลืองานบ้านในลักษณะที่แตกต่างกันด้วย จากการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2518) ที่ทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย พบว่า เด็กในกลุ่มอายุ 7-10 ปี มักจะช่วยเหลืองานบ้าน และเด็กในกลุ่มอายุ 11-14 ปี ส่วนมาก (ร้อยละ 90) จะช่วยทำงานให้กับธุรกิจในครัวเรือน โดยเฉพาะงานภาคเกษตรกรรมและค้าขาย รวมถึงการทำงานนอกครัวเรือน (ร้อยละ 7) ซึ่งจากการศึกษาของ Juster *et al.* (2004) ที่ศึกษาเรื่องการจัดสรรเวลาของเด็กชาวอเมริกัน ตั้งแต่ปี ค.ศ.1981-2003 พบว่า กลุ่มเด็กอายุ 6-8 ปี จะช่วยงานบ้านเฉลี่ยสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง กลุ่มเด็กอายุ 9-11 ปี จะช่วยงานบ้านเฉลี่ยสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง และกลุ่มเด็กอายุ 12-14 ปี จะช่วยงานบ้านสูงสุดเฉลี่ยสัปดาห์ละ 7 ชั่วโมง จากผลการศึกษาจะพบว่า เด็กจะช่วยงานบ้านเพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ International Labour Organization (2004) ที่ศึกษาภาพรวมในการทำงานของเด็กและวัยรุ่นในประเทศคอซตา ริกา พบว่า เด็กจะช่วยเหลืองานบ้านเพิ่มขึ้นตามอายุที่มากขึ้นเช่นเดียวกัน คือ เด็กในกลุ่มอายุ 5-9 ปี จะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง เด็กในกลุ่มอายุ 10-14 ปี จะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านเฉลี่ยมากกว่าวันละ 3 ชั่วโมง ซึ่งเด็กจะช่วยงานบ้านเฉลี่ยมากขึ้นเป็น 4 ชั่วโมงเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นและจากบทความของธิดา พิทักษ์สินสุข (2555) ที่แนะนำหลักในการเลี้ยงดูบุตร พบว่า บิดามารดาควรมอบหมายงานให้บุตรได้ช่วยงานบ้านมากขึ้น ตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากทำให้เด็กได้ช่วยเหลืองานบ้านตั้งแต่เล็กอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เด็กมีความคุ้นเคยและรู้สึกว่าการทำบ้านเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ต้องทำ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น จะส่งผลต่อสรีระร่างกาย รวมถึงความสามารถและความรับผิดชอบที่เอื้อต่อการช่วยเหลืองานบ้านที่มากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการช่วยงานบ้านที่จะเพิ่มขึ้นไปตามอายุด้วยนั่นเอง (Biggeri *et al.*, 2003; Cogle, Tasker, & Morton, 1982; Lynch, 1975; Sanik & Stafford, 1996) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

ระดับการศึกษา

การศึกษาเป็นตัวแปรหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงระดับความรู้ ความสามารถ รวมถึงศักยภาพในการคิดวิเคราะห์และการปฏิบัติที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ในขณะที่เด็กใช้เวลาให้กับการศึกษาที่มากขึ้น ก็อาจส่งผลต่อเวลาในการทำกิจกรรมอื่นๆ รวมถึงการช่วยเหลืองานบ้านที่ลดลงนั่นเอง

จากการศึกษาของถวิล ทาเกิด (2518) ที่ศึกษาการใช้แรงงานเด็กจากครอบครัวชนบทที่ทำการเกษตรในจังหวัดอยุธยา เชียงใหม่ และขอนแก่น พบว่า เด็กที่ได้รับการศึกษาในระดับต่ำ จะมีผลต่อการทำงานด้านเกษตรกรรมและการช่วยงานบ้านที่เพิ่มขึ้น จากการศึกษาของ Muller (1981) ที่ศึกษาเรื่องคุณค่าและการจัดสรรเวลาของเด็กในเขตชนบทของประเทศบอสตวานา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ International Labour Organization (2004) ที่ศึกษาภาพรวมในการทำงานของเด็กและวัยรุ่นในประเทศคอซตา ริกา พบว่า การศึกษามีผลต่อการทำงานของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่ไม่ได้ใช้เวลาให้กับการศึกษา จะมีผลต่อการทำงานเชิงเศรษฐกิจ การช่วยงานบ้านและการพักผ่อนที่มากขึ้น จากการศึกษาของสมศักดิ์ คำภา (2536) ที่ศึกษาการใช้แรงงานเด็กเชิงเศรษฐกิจของครัวเรือนชนบท ในอำเภอเมืองสระแก้ว พบว่า เด็กที่กำลังศึกษามีแนวโน้มในการทำงานและช่วยงานบ้านต่อชั่วโมงน้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษาต่อ และจากการศึกษาของ Sanik and Stafford (1996) ที่ศึกษาการใช้เวลาในการช่วยงานบ้านของเด็ก พบว่า เด็กที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จะมีผลต่อการใช้เวลาในการช่วยงานบ้านลดลงวันละประมาณ 41 นาที เนื่องจากเด็กจะใช้เวลาในการศึกษา รวมถึงต้องทำการบ้านหลังเลิกเรียน จึงทำให้เด็กมีเวลาในการช่วยเหลือบ้านลดลง และสอดคล้องกับการศึกษา Lyon *et al.* (2013) ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้แรงงานเด็กที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนภายในครัวเรือน พบว่า เด็กที่ใช้เวลาในการช่วยงานบ้าน 1 ชั่วโมง จะมีผลต่อเวลาที่ลดลงในการศึกษาลดร้อยละ 0.4 ซึ่งความแตกต่างของงานภายในครัวเรือน ก็มีผลต่อเวลาที่ลดลงในการศึกษาอีกด้วย เช่น ถ้าเด็กใช้เวลา 1 ชั่วโมง ในการเตรียมอาหารและทำกับข้าว จะทำให้เด็กใช้เวลาในการศึกษาลดลงร้อยละ 8.5 ซักผ้าร้อยละ 6.7 และซื้อของร้อยละ 2.1 ตามลำดับ หากแต่ในทางตรงกันข้าม จากการศึกษาของ Nobuko (2012) ที่ศึกษาวิธีการสอนเด็กให้ช่วยงานบ้านในประเทศญี่ปุ่น พบว่า บิดามารดาจะมอบหมายให้บุตรที่อยู่ในวัยเรียนช่วยเหลืองานภายในบ้านตามระดับการศึกษาที่มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถช่วยแบ่งเบาภาระงานภายในบ้านของบิดามารดาได้เพิ่มขึ้นด้วย ในขณะเดียวกัน เด็กที่กำลังศึกษาและได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จะเห็นคุณค่าของการช่วยงานบ้านว่าเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการทางการศึกษาทั้งการอ่านและการเขียนของเด็ก เพื่อทำให้เด็กมีความรับผิดชอบที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า ผลการศึกษาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ จะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการศึกษา รวมถึงต้องทำการบ้านหลังเลิกเรียน จึงส่งผลทำให้การทำกิจกรรมอื่นๆ รวมถึงการใช้เวลาในการช่วยงานบ้านลดลง จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เด็กมีเวลาในการช่วยเหลือบ้านลดลงนั่นเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่ไม่ได้ศึกษาน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่กำลังศึกษาในระดับที่สูงกว่า

ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก

ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน ดังนี้

ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

ในสังคมไทย บิดามารดาเป็นผู้ที่คอยอบรมสั่งสอน เลี้ยงดูบุตรตั้งแต่เกิดและหวังให้บุตรของตนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต บิดามารดาจึงเป็นต้นแบบที่บุตรควรให้ความเคารพและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อบุตรอย่างมาก ซึ่งบุตรควรนำเอาแบบอย่างที่ดีจากบิดามารดาและควรยึดถือมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต จากการศึกษาของ Ray (2000) ที่ศึกษาการทำงานของเด็กในประเทศเปรูและปากีสถานและจากการศึกษาของ Brown *et al.* (2001) ที่ศึกษาสาเหตุและผลกระทบของการใช้แรงงานเด็ก พบว่า ระดับการศึกษาของบิดาและมารดาแปรผกผันกับการช่วยงานบ้านของเด็ก กล่าวคือ ถ้าบิดามารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำ ก็ยังทำให้บิดามารดาไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา และไม่ส่งเสริมบุตรให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น แต่กลับผลักดันให้บุตรออกทำงานและช่วยเหลืองานบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระงานของบิดามารดาแทนที่การให้บุตรได้ศึกษาต่อในระดับที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Mukherjee and Das (2008) ที่ศึกษาปัจจัยในการศึกษาของบิดามารดาที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำงานของบุตรในประเทศอินเดีย พบว่า ถ้าบิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำ มีแนวโน้มสูงที่บุตรจะต้องช่วยงานบ้านมากกว่าบุตรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดามารดาได้รับการศึกษาในระดับสูง ซึ่งจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการช่วยงานบ้านของบุตรที่เพิ่มขึ้นและจากการศึกษาของ Thammapomphilas (2009) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย จากข้อมูลผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากรปี พ.ศ.2546 พบว่า บิดามารดาที่ได้รับการศึกษาในระดับต่ำ จะส่งผลเชิงบวกต่อจำนวนชั่วโมงในการทำงาน รวมถึงการช่วยงานบ้านของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและจากการศึกษาของ Webbink *et al.* (2010) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านและช่วยธุรกิจนครัวเรือนของเด็กในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดามารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำ โดยเฉพาะมารดาที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าประถมศึกษา มีแนวโน้มที่บุตรจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มารดาได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่า เนื่องจากมารดาเป็นบุคคลสำคัญในการสั่งสอนบุตร ดังนั้น บุตรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำ จะไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาว่ามีความสำคัญต่อบุตรในอนาคต จึงมีแนวโน้มที่จะให้บุตรใช้เวลาในการช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มารดาได้รับการศึกษาในระดับสูง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า การที่บิดาและมารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำ ทำให้ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพของบุตรให้ดีขึ้นได้ในอนาคต (Huisman & Smits, 2009b) จึงทำให้บิดาและมารดาเลือกที่จะให้บุตรช่วยเหลืองานบ้านมากกว่าส่งเสริมให้

บุตรได้ศึกษาต่อ (Breen & Goldthorpe, 1997) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาในระดับสูงกว่า

ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน

ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการที่บิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน เพราะอาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุตรในการช่วยงานบ้านที่มากกว่าในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา นั่นเอง

จากการศึกษาของ Bammeke (2007) ที่ศึกษาความแตกต่างของหัวหน้าครัวเรือนที่มีผลต่อการศึกษาของเด็ก พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน เนื่องจากบิดาและมารดาจะเห็นคุณค่าในการฝึกให้บุตรช่วยเหลืองานบ้าน เพื่อทดแทนภาระงานภายในบ้านของบิดามารดา ขณะที่บิดาและมารดาต้องใช้เวลาในการทำงานนอกบ้าน ทั้งนี้ หากในครัวเรือนมีผู้หญิง(มารดา)เป็นหัวหน้าครัวเรือน จะส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนและระดับการศึกษาของเด็กที่ต่ำกว่า รวมถึงการใช้เวลาในการช่วยงานบ้านที่มากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีผู้ชาย(บิดา)เป็นหัวหน้าครัวเรือนอีกด้วย จากการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2536) ที่ศึกษาลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้หญิงและจากการศึกษาของ Chaianekwut *et al.* (2008) ที่ศึกษาการช่วยงานบ้านของเด็กในครัวเรือนไทย พบว่า ค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต จากความเชื่อที่ว่า “ผู้ชาย” ต้องมีหน้าที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน เปลี่ยนไปตั้งแต่การที่สังคมยอมรับการทำงานนอกครัวเรือนของผู้หญิงที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การที่มารดามีสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือนจึงเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งอาจส่งผลให้บุตรต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานบ้าน เพื่อทดแทนการทำงานบ้านของมารดานั่นเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน ก็อาจส่งผลต่อขนาดของครัวเรือนที่ส่วนใหญ่ จะมีเฉพาะบิดามารดาและบุตรเพียงเท่านั้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2534) ซึ่งในขณะที่บิดามารดาออกไปทำงานนอกบ้าน ภาระงานภายในบ้านจึงเป็นหน้าที่ของบุตรที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือแทน แต่ในทางกลับกัน หากเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นที่ไม่ใช่บิดามารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน นั้นหมายความว่า ขนาดโครงสร้างครัวเรือนของเด็กมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งอาจมีสมาชิกคนอื่นๆ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ ลุง ป้า น้า อา ที่สามารถช่วยแบ่งเบาภาระการทำงานภายในบ้านได้ จึงทำให้เด็กไม่จำเป็นต้องช่วยงานบ้านนั่นเอง (Huisman & Smits, 2009a) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน

จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน สามารถบ่งบอกถึงภาระในครัวเรือนที่มีความจำเป็นในการเลี้ยงดู ซึ่งอาจส่งผลให้สมาชิกวัยเด็กที่อายุมากกว่าต้องเข้ามาช่วยดูแลแทนบิดามารดาหรือสมาชิกคนอื่นๆ ภายในครัวเรือน

จากการศึกษาของ Muller (1981) ที่ศึกษาเรื่องคุณค่าและการจัดสรรเวลาของเด็กในเขตชนบทของประเทศบอสตวานา พบว่า ในครัวเรือนขยาย ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก น่าจะมีจำนวนสมาชิกวัยพึ่งพิงมากเช่นกัน โดยเฉพาะเด็กเล็ก ทำให้สมาชิกวัยแรงงานต้องทำงานนอกบ้านเพิ่มมากขึ้น เพื่อหารายได้ที่มากเพียงพอต่อการจุนเจือสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กที่มีอายุมากกว่าเข้ามาช่วยงานบ้านเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการดูแลน้องและการทำความสะอาดบ้าน เพื่อทดแทนการทำงานบ้านของสมาชิกวัยแรงงานคนอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Tzannatos (2003) ที่ศึกษาเรื่องการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากสถิติการทำงานของประชากรปี พ.ศ.2546 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ถ้าในครัวเรือนมีสมาชิกวัยพึ่งพิงมาก โดยเฉพาะเด็กอ่อน อาจส่งผลให้เด็กที่มีอายุมากกว่าต้องเลี้ยงดูสมาชิกวัยเด็กเหล่านั้น เพื่อทดแทนสมาชิกวัยแรงงานอีกทางหนึ่งด้วย และจากการศึกษาของ Cockburn and Dostie (2007) ที่ศึกษาบทบาทของครัวเรือนที่มีผลต่อการทำงานและการศึกษาของเด็กยากจนในประเทศเอธิโอเปีย พบว่า ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมาก โดยเฉพาะเด็กเล็ก เปรียบเสมือนภาระที่มากขึ้นของสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องให้การดูแล ดังนั้น บิดามารดาจึงมอบหมายให้บุตรที่มีอายุมากกว่า (พี่) มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูน้องแทนตนที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า เด็กที่มีจำนวนสมาชิกวัยพึ่งพิงในครัวเรือนมาก โดยเฉพาะเด็กเล็ก ซึ่งมีความจำเป็นต้องมีคนคอยดูแลเลี้ยงดู อาจส่งผลต่อเด็กที่มีอายุมากกว่าในครัวเรือนมาช่วยดูแลและช่วยแบ่งเบาภาระงานภายในบ้านแทนสมาชิกวัยแรงงานที่ต้องหารายได้มาจุนเจือสมาชิกในครัวเรือน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐาน เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปีมากกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปีน้อยกว่า

จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน

การมีผู้สูงอายุในครัวเรือน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้เด็กในครัวเรือนช่วยเหลืองานบ้านน้อยลง เนื่องจากผู้สูงอายุ จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการทำงานบ้านแทนสมาชิกวัยแรงงาน รวมถึงเด็กในครัวเรือนอีกด้วย จากการศึกษา Huisman and Smits (2009a) ที่ศึกษาปัจจัยของครัวเรือนที่มีผลต่อเด็กวัยเรียนในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า ในครัวเรือนขยายที่มีสมาชิกวัยสูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุเพศหญิง เช่น ป้า ย่าและยาย จะเป็นผู้ช่วยลดจำนวนชั่วโมงการใช้เวลาในการช่วยงานบ้านของเด็กในครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาของอารี จำปากล้าและคณะ (2556) ที่ศึกษาปัจจัยต่อการย้ายถิ่นไปทำงานของบิดามารดา

ในประเทศไทย พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายตามลำพัง เนื่องจากบิดามารดาต้องออกไปทำงานต่างถิ่น มีโอกาสที่เด็กจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่มีลักษณะการอยู่อาศัยในรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้ การที่บิดามารดาต้องย้ายออกไปทำงานต่างถิ่น เนื่องจากได้รับรายได้ที่มากกว่า จึงสามารถส่งเงินกลับมาให้ทางบ้านได้มากขึ้น ดังนั้น บิดามารดาจึงปล่อยให้ปู่ย่าตายายเลี้ยงดูบุตรแทนตนเอง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2533) และเนื่องจากปู่ย่าตายายซึ่งมีเวลามากเพียงพอ เพราะไม่จำเป็นต้องทำงานประจำ (เกษียณอายุราชการ) จึงมีเวลาในการเลี้ยงดูเด็ก(หลาน)และการทำงานบ้านมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นวิธีการลดความตึงเครียดของผู้สูงอายุ ในขณะที่เดียวกัน ยังเป็นการลดการช่วยงานบ้านของสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือนอีกด้วย(ประดินันท์ อุปรมย์, 2552)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า ในครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกวัยสูงอายุหรือมีสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือนน้อย อาจส่งผลกระทบต่อเด็กในครัวเรือนที่ต้องช่วยงานบ้านแทนบิดามารดาที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุน้อยกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุน้อยกว่า

ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย ดังนี้

อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพเป็นตัวแปรหนึ่งที่บ่งบอกถึงสภาพในการทำงานของครัวเรือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ภายในครัวเรือนของเด็ก และอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานบ้านของเด็กเช่นเดียวกัน จากการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2534) ที่ศึกษาลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขนาดครัวเรือน และจากการศึกษาของ Cigno, Rosati, and Tzannatos (2002) ที่ศึกษาปัญหาการใช้แรงงานเด็ก พบว่า ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรและปศุสัตว์มาก มีผลต่อความต้องการสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนที่ต้องเข้าร่วมแรงในการประกอบอาชีพมากด้วยเช่นกัน จึงเป็นเหตุให้สมาชิกวัยเด็ก มีหน้าที่ในการช่วยเหลืองานบ้านทดแทนงานภายในบ้านของสมาชิกคนอื่นๆ ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งจากการศึกษาของ Thammapomphilas (2009) ที่ศึกษาปัจจัยของการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไทยปี พ.ศ.2546 พบว่า อาชีพหลักในครัวเรือนมีผลต่อการช่วยงานของเด็ก ซึ่งถ้าในครัวเรือนประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวนหรือทำไร่ จะมีผลต่อการช่วยงานในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหากบิดาและมารดามีพื้นที่ในการทำการเกษตรเป็นของตนเอง ยิ่งทำให้เด็กต้องช่วยเหลือธุรกิจในครัวเรือน รวมถึงการช่วยงานบ้านที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Cigno and Rosati (2005)

ที่ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์แรงงานเด็ก พบว่า ถ้าในครัวเรือนประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม ซึ่งมีผลต่อบุตรที่จะต้องเข้ามาช่วยทำงานให้กับครัวเรือนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน เด็กก็จำเป็นต้องรับผิดชอบต่องานภายในบ้านด้วยเช่นเดียวกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกลับเห็นว่าอาชีพรับจ้าง/กรรมกร เป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน ได้รับค่าแรงต่ำ และมีเวลาในการทำงานที่ไม่แน่นอน คือ ทำงานเป็นกะ จึงอาจส่งผลให้สมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรไม่มีเวลาในการทำความสะอาดบ้าน จึงทำให้น้ำที่ในการทำงานบ้านเป็นหน้าที่ของเด็กในครัวเรือนแทน ซึ่งต่างจากอาชีพเกษตรกรรมที่ส่วนใหญ่จะนำสมาชิกในครัวเรือนมาช่วย และมีเวลาด่อนข้างยืดหยุ่น จึงสามารถจัดสรรเวลาในการทำงานทั้งในภาคเกษตรและยังสามารถช่วยเหลืองานบ้านได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน

ฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน เป็นตัวแปรที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่ง ที่จะเป็นตัวชี้วัดระดับความมั่งคั่ง และสภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะการมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญ จากการศึกษาของ Guarcello, Lyon, and Rosati (2004) ที่ศึกษาการเข้าถึงระบบบริการพื้นฐานที่มีผลต่อการใช้แรงงานเด็ก พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะยากจน สังกัดได้จากการขาดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้าและประปา รวมถึงการไม่มีเครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวก เช่น ตู้เย็น เครื่องซักผ้า เครื่องดูดฝุ่น มีผลทำให้สมาชิกในครัวเรือนต้องใช้เวลาในการทำงานบ้านเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กโต เนื่องจากสมาชิกวัยแรงงานต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน ดังนั้น เด็กที่ยังไม่สามารถหารายได้ จึงมีหน้าที่ในการดูแลความสะอาด ตักน้ำและหาฟืน เพื่อทดแทนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนคนอื่นๆ (Hutton & Haller, 2004) และจากการศึกษาของ Huisman and Smits (2009a) ที่ศึกษาปัจจัยของครัวเรือนที่มีผลต่อเด็กวัยเรียนในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า ในครัวเรือนที่มีฐานะยากจน จะส่งผลต่อการลดอัตราทางการศึกษาของเด็ก และมีแนวโน้มที่เด็กจะต้องไปทำงานนอกบ้าน รวมถึงการช่วยงานบ้านเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย (Bazu, Das, & Dutta, 2007; Breen & Goldthorpe, 1997)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน มีผลกระทบต่อ การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า

ภาค

ภาค เป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่จะเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจอีกด้วย เพราะภาคเป็นตัวกำหนดให้เห็นถึงลักษณะการดำเนินชีวิตและสภาพชีวิตความเป็นอยู่โดยรวมของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น ถ้าหากพื้นที่ใดมีความอุดมสมบูรณ์น้อย ประกอบกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจในภาค ก็จะทำให้ประชากรภายในภาคมีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนต่ำ ซึ่งอาจส่งผลต่อสมาชิกภายในภาคนั้นๆ ที่จะเลือกตัดสินใจออกไปทำงานต่างถิ่นที่มีความเจริญมากกว่าอาศัยอยู่ภาคที่ตนอาศัยอยู่

จากการศึกษาของสำลี ตั้งนิพนธ์ (2526) ที่ศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงานและการทำงานของสตรีและเด็กในชนบทไทย พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอยู่ในชุมชนแออัดมีแนวโน้มที่น่าจะออกสู่ตลาดแรงงาน รวมถึงช่วยเหลืองานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ เนื่องจากคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมและมีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนที่ยากจนมากกว่าภาคอื่นๆ จึงน่าจะส่งผลต่อบิดามารดาในการตัดสินใจให้เด็กออกจากโรงเรียน เพราะไม่สามารถส่งเสียบุตรให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงได้ จึงผลักดันให้บุตรออกสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควรและช่วยเหลืองานบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกองอาชีพอนามัย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2540) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดบริการสุขภาพแก่แรงงานเด็กในโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ.2532-2536 พบว่า แรงงานเด็กส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอาจเนื่องมาจากรัฐบาลยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ที่ขาดแคลนในภูมิภาคได้ จึงส่งผลให้บิดามารดาส่งบุตรให้ออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาช่วยเหลือครัวเรือนอีกทางหนึ่ง ในขณะเดียวกัน เด็กเหล่านี้ก็จำเป็นต้องใช้เวลาในการช่วยงานบ้านที่มากกว่าเด็กในภาคอื่นๆ เนื่องจากการขาดแคลนเครื่องอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยทุ่นแรงนั่นเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มที่จะออกสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร รวมถึงการช่วยงานบ้านที่มากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ซึ่งอาจเนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเส้นแบ่งความยากจน (poverty line) ที่สูงกว่าภาคอื่นๆ (United Nations Development Programme (UNDP), 2013) ซึ่งอาจส่งผลให้บิดามารดาตัดสินใจให้บุตรออกจากโรงเรียน เพื่อทำงานและช่วยงานบ้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ

เขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงลักษณะความเจริญหรือความเป็นเมืองภายในพื้นที่นั้นๆ (Webbink, Smits, & Jong, 2008) ซึ่งอาจมีผลต่อประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงค่านิยมซึ่งพื้นที่นั้นกระทำสืบต่อกันมา ดังนั้น ถ้าหากอาศัยอยู่ในเขตชนบท ที่ความเจริญยังเข้าไม่ถึง โดยเฉพาะการคมนาคม

และระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ไฟฟ้าและประปา อาจส่งผลต่อสมาชิกในครัวเรือนที่จะต้องออกไปหาพื้นหรือตักน้ำมาใช้ในครัวเรือน และจากการรายงานของ Sanik and Stafford (1996) ที่ศึกษาการใช้เวลาในการช่วยงานบ้านของเด็ก พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทจะใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจะสังเกตว่าเด็กเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท จะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง 12 นาที และเด็กหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง 28 นาที และจากการศึกษาของ International Labour Organization (ILO) (2004) ที่ศึกษาภาพรวมในการทำงานของเด็กและวัยรุ่นในประเทศคอซตาริกา พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทจะใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เนื่องจากระบบสาธารณสุข เช่น ประปาและไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึงพื้นที่เขตชนบทในบางพื้นที่ จึงทำให้เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้าน โดยเฉพาะการช่วยตักน้ำและหาพื้นมาให้กับสมาชิกในครัวเรือนใช้มากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Webbink *et al.* (2010) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านและช่วยธุรกิจนในครัวเรือนของเด็กในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทจะใช้เวลาในการช่วยงานบ้านและธุรกิจในครัวเรือนมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เนื่องจากความทันสมัยของเทคโนโลยียังเข้าไม่ถึงเขตชนบท เป็นเหตุผลให้เด็กต้องช่วยเหลืองานบ้านแก่บิดามารดามากกว่าเด็กในเขตเมือง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทมีแนวโน้มที่จะช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เนื่องจากการคมนาคมและระบบสาธารณสุขยังเข้าไม่ถึง (Huisman & Smits, 2009a; Shafiq, 2005) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานว่า เด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาหลักแนวคิดเชิงทฤษฎี รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ปัจจัยหลัก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

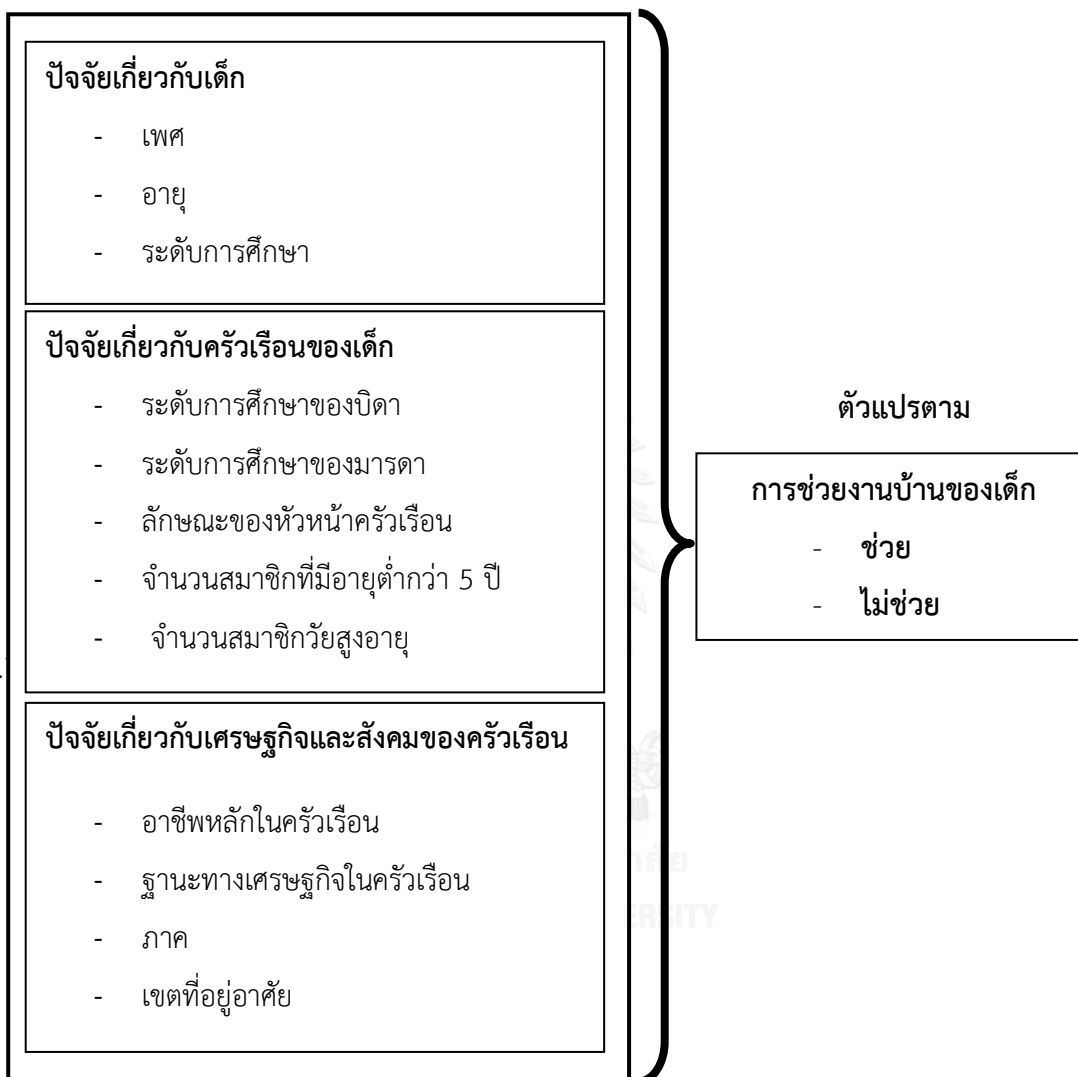
1.ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก ได้แก่ เพศ อายุและระดับการศึกษา

2.ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก ได้แก่ ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือนและจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน

3.ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย

แผนภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการศึกษา
“ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย”

ตัวแปรอิสระ

2.8 สมมติฐานของการศึกษา

สมมติฐานของการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็นสมมติฐานหลักและสมมติฐานรอง ซึ่งกำหนดขึ้น โดยอาศัยหลักเหตุผลตามที่ได้จากการทบทวนไว้ในส่วนของแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานหลัก

ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก และปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทยแตกต่างกัน

สมมติฐานรอง

- เด็กเพศหญิงน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กเพศชาย
- เด็กที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า
- เด็กที่ไม่ได้ศึกษาน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่กำลังศึกษาในระดับที่สูงกว่า
- เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาได้รับการศึกษาในระดับสูงกว่า
- เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มารดาได้รับการศึกษาในระดับต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มารดาได้รับการศึกษาในระดับสูงกว่า
- เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน
- เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปี มากกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปี น้อยกว่า
- เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุน้อยกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุน้อยกว่า
- เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ
- เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า
- เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ
- เด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

บทนี้เป็นการนำเสนอในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ มาแบ่งออกเป็น 7 ส่วน คือ 1.แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 2.วัตถุประสงค์ของการสำรวจ 3.การเลือกตัวอย่าง 4.ประชากรตัวอย่าง 5.การนิยามตัวแปรและการวัด 6.ข้อจำกัดของการศึกษา และ 7.การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากโครงการการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ.2548-2549 ซึ่งดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และได้รับความร่วมมือจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงหน่วยงานระหว่างประเทศอื่นๆ ในองค์การสหประชาชาติ และได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากองค์การยูนิเซฟประเทศไทย และเนื่องจากการสำรวจในครั้งนี้ เป็นการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กที่ครอบคลุมมากที่สุดเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมการใช้แรงงานเด็กในครัวเรือนขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nation Children's Fund - UNICEF) รวมถึงข้อคำถามเกี่ยวกับครัวเรือนและเศรษฐกิจมีความครอบคลุมมากกว่าการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ.2555 และเนื่องจากข้อคำถามในส่วนของ การช่วยงานบ้านของเด็ก เป็นคำถามที่มาจาก การสอบถามมารดาของเด็ก ไม่ใช่เด็กเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จึงไม่ได้เป็นการละเมิดจริยธรรมหรือละเมิดสิทธิของเด็กนั่นเอง ซึ่งการสำรวจดังกล่าวมีวัตถุประสงค์และวิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับเด็กไทยที่มีอยู่ยังไม่สมบูรณ์และมาจากแหล่งข้อมูลที่มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและค่านิยมที่ยังไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้ไม่สามารถบูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เข้าด้วยกันได้ จึงทำให้เกิดการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ.2548-2549 ขึ้น เพื่อให้มีฐานข้อมูลที่เป็นสากลสามารถเปรียบเทียบกับนานาชาติได้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อติดตามและประเมินผล การพัฒนาของเด็กไทยในด้านต่างๆ เช่น ภาวะโภชนาการ สุขภาพ การศึกษาและการคุ้มครองเด็ก เป็นต้น ซึ่งการสำรวจในครั้งนี้ ได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ชุดคำถาม ดังนี้

ชุดที่ 1. แบบแจงนับครัวเรือน เป็นแบบสอบถามที่ถามสมาชิกทุกคนในครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา ภาวะกำพรั้า และการได้รับความช่วยเหลือ การทำงานของเด็ก และความพิการ

ชุดที่ 2. แบบแจงนับสตรีอายุ 15-49 ปี เป็นแบบสอบถามที่ถามสมาชิกเพศหญิงและมีอายุระหว่าง 15-49 ปีทุกคนในครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะการตายของเด็ก การป้องกันบาดทะยัก อนามัยมารดาและเด็ก การสมรส การคุมกำเนิด รวมถึงความรู้และความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์

ชุดที่ 3. แบบแจงนับเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นแบบสอบถามที่ถามสมาชิก ซึ่งเป็นมารดาหรือผู้ดูแลเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของเด็ก เช่น การแจ้งเกิด และการเรียนรู้ในระยะเริ่มแรก การพัฒนาการของเด็ก การติ่มนมมารดา การดูแลเด็กเมื่อเจ็บป่วย รวมถึงการบันทึกการฉีดวัคซีน เพื่อการป้องกันโรคของเด็ก

3.3 การเลือกตัวอย่าง

การสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2549 (MICS3) ใช้ระเบียบวิธีการสำรวจด้วยตัวอย่าง (Sample Survey Method) ซึ่งสุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Stratified Two - Stage Sampling โดยใช้จังหวัดเป็นสตร้าตัมทั้งสิ้น 76 สตร้าตัม และในแต่ละสตร้าตัมแบ่งเป็น 2 สตร้าตัมย่อย ซึ่งแบ่งตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครองเป็นนอกเขตเทศบาลและในเขตเทศบาล

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 1

หน่วยตัวอย่างขั้นที่ 1 (Primary Sample Unit – PSU) เรียกว่า ชุมรุมอาคาร (ในเขตเทศบาล) และหมู่บ้าน (นอกเขตเทศบาล) ด้วยการสุ่มโดยใช้ข้อมูลจากแต่ละสตร้าตัมหรือแต่ละเขตการปกครอง เพื่อเลือกชุมรุมอาคาร/หมู่บ้านอย่างเป็นอิสระต่อกัน โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของชุมรุมอาคาร/หมู่บ้านนั้นๆ ซึ่งได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 1,449 ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน จากจำนวนทั้งสิ้น 109,966 ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน โดยกระจายไปตามภาคและเขตการปกครอง ดังนี้

ตารางที่ 1: การกระจายความถี่จำนวนชุมรุมอาคาร/หมู่บ้านจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
กรุงเทพมหานคร	78	78	-
กลาง	492	270	222
เหนือ	309	174	135
ตะวันออกเฉียงเหนือ	324	180	144
ใต้	246	132	114
รวมทั้งราชอาณาจักร	1,449	834	615

แหล่งข้อมูล: การสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย ธันวาคม พ.ศ.2548 - กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างส่วนบุคคล จากบัญชีรายชื่อครัวเรือน ซึ่งได้มาจากการนับจุดในแต่ละชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยเลือก 30 ครัวเรือนต่อชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างส่วนบุคคลทั้งสิ้น 43,470 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนในเขตเทศบาล 25,020 ครัวเรือน และนอกเขตเทศบาล 18,450 ครัวเรือน ซึ่งจำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้นที่ต้องการการแจกแจง จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง ดังนี้

ตารางที่ 2: การกระจายความถี่จำนวนครัวเรือนตัวอย่างส่วนบุคคลจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
กรุงเทพมหานคร	2,340	2,340	-
กลาง	14,760	8,100	6,660
เหนือ	9,270	5,220	6,050
ตะวันออกเฉียงเหนือ	9,720	5,400	4,320
ใต้	7,380	3,960	3,420
รวมทั้งราชอาณาจักร	43,470	25,020	18,450

แหล่งข้อมูล: การสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย ธันวาคม พ.ศ.2548 - กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3.4 ประชากรตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 23,389 ราย สำหรับในส่วนของข้อความการทำงานของเด็ก ซึ่งมารดาของเด็กเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะคัดเลือกเฉพาะเด็กที่ช่วยงานบ้านและไม่ช่วยงานบ้านเท่านั้น ซึ่งมีจำนวน 20,301 ราย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเงื่อนไขในการศึกษาครั้งนี้ ให้ตัวอย่างอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งบิดาและมารดาอาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือน และผู้วิจัยจะตัดตัวแปรที่มีค่าสูญหายออก เพื่อให้ทุกข้อความมีค่าคำตอบที่ครบถ้วน ซึ่งจะพบว่า ระดับการศึกษาของบิดาและมารดาของเด็กมีค่าสูญหาย อันเนื่องมาจากบิดาหรือมารดาของเด็กไม่ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนหรือเสียชีวิต (7,718 ราย) จึงทำให้ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 12,583 ราย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแสดงตารางระหว่างจำนวนประชากรวัยเด็กที่มีอายุ 5-14 ปี ทั้งหมด ประชากรเด็กที่ช่วยงานบ้านและประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากตัวอย่างมีจำนวนลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง แต่ผลจากการเปรียบเทียบประชากรที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ลักษณะทางประชากรของตัวอย่างยังคงมีอยู่เช่นเดิม (แสดงในภาคผนวก ข)

สำหรับการวิเคราะห์ผลการศึกษาในส่วนของลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการนำตัวอย่างมาถ่วงน้ำหนักด้วยค่าถ่วงน้ำหนักประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (Population Weighted) เพื่อประมาณค่ายอดรวมของประชากรและเพื่อให้ตัวอย่างมีการกระจายเป็น

แบบแผนเดียวกับประชากรของประเทศ แต่สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก ซึ่งต้องมีการทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติและค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ผู้วิจัยใช้จำนวนของประชากรตัวอย่าง ที่คัดจากการสำรวจที่ไม่ได้ถ่วงด้วยค่าถ่วงน้ำหนักประชากร (Unweighted) เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ข้อมูล (Thomas & Heck, 2001)

3.5 การนิยามตัวแปรและการวัด

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรตาม คือ การช่วยงานบ้านของเด็ก และมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 12 ตัว คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาของเด็ก ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาค และเขตที่อยู่อาศัย โดยให้คำจำกัดความของตัวแปรแต่ละตัว ดังนี้

ตัวแปรตาม

การช่วยงานบ้าน หมายถึง การช่วยงานบ้านของเด็กที่มีอายุ 5-14 ปี ซึ่งได้จากแบบสอบถามตอนที่ 4 รหัสรายการ CL6 ว่า “ใน 7 วันก่อนสัมภาษณ์เด็กได้ช่วยงานบ้านหรือไม่ เช่น ซักรีด เก็บกวาด กวาดน้ำ ทำความสะอาดบ้านและดูแลเด็ก” ซึ่งมีระดับการวัดแบบแบ่งกลุ่ม (nominal scale) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- ช่วย
- ไม่ช่วย

ตัวแปรอิสระ

1) เพศเด็ก หมายถึง เพศของเด็ก เป็นตัวแปรที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 รหัสรายการ HL4 ซึ่งมีระดับการวัดแบบแบ่งกลุ่ม (nominal scale) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- เพศชาย
- เพศหญิง

2) อายุเด็ก หมายถึง อายุเต็ม(ปี)ของเด็ก นับจนถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนการให้สัมภาษณ์ เป็นตัวแปรที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 รหัสรายการ HL5 ซึ่งมีระดับการวัดแบบอัตราส่วน (ratio scale) ที่มีอายุต่ำสุดเท่ากับ 5 ปี และอายุสูงสุดเท่ากับ 14 ปี สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ผู้วิจัยจะใช้อายุเต็มของเด็ก แต่ในส่วนของการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาลักษณะทาง

ประชากรของตัวอย่าง ใช้ระดับการวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) ผู้วิจัยจะแบ่งอายุเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- 5-7 ปี
- 8-10 ปี
- 11-12 ปี
- 13-14 ปี

3) ระดับการศึกษาของเด็ก หมายถึง ระดับการศึกษาของเด็กก่อนการให้สัมภาษณ์ เป็นตัวแปรที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 รหัสรายการ ED2 คือ “เคยเรียนหนังสือหรือไม่” รหัสรายการ ED4 คือ “ในช่วงปีการศึกษา 2548 เด็กเรียนหนังสือหรือไม่” หลังจากนั้นพิจารณาว่าเด็กกำลังศึกษาอยู่ในระดับใด รหัสรายการ ED6A “เด็กเรียนอยู่ระดับใด” ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- ไม่ได้ศึกษา (ไม่เคยศึกษาและไม่ศึกษาแล้ว)
- อนุบาล
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาตอนต้น

4) ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึง การศึกษาสูงสุดของบิดาของเด็ก เป็นตัวแปรที่มาจากรหัสรายการ FELEVEL คือ ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- ไม่ได้รับการศึกษา
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาขึ้นไป

5) ระดับการศึกษาของมารดา หมายถึง การศึกษาสูงสุดของมารดาของเด็ก เป็นตัวแปรที่มาจากรหัสรายการ MELEVEL คือ ระดับการศึกษาสูงสุดของมารดา ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- ไม่ได้รับการศึกษา
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาขึ้นไป

6) ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง ลักษณะการเป็นหัวหน้าครัวเรือนของบิดามารดา หรือสมาชิกคนอื่นในครัวเรือน เป็นตัวแปรที่มาจากรหัสรายการ HL12 คือ ลำดับของบิดาที่มีบุตรอายุ 5-14 ปีในครัวเรือน โดยผู้วิจัยให้บิดาที่ตอบว่าอยู่ในลำดับที่ 1 ถือว่าบิดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนและรหัสรายการ HL10 คือ ลำดับของมารดาที่มีบุตรอายุ 5-14 ปีในครัวเรือน โดยผู้วิจัยให้มารดาที่ตอบว่าอยู่ในลำดับที่ 1 ถือว่ามารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน และถ้าบิดาหรือมารดาไม่ได้ตอบว่าอยู่ในลำดับที่ 1

ในครัวเรือน ถือว่าสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งมีระดับการวัดแบบแบ่งกลุ่ม (nominal scale) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- บิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน
- สมาชิกคนอื่นในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครัวเรือน

7) จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกซึ่งมีอายุระหว่าง 0-4 ปี ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับประชากรตัวอย่าง เป็นตัวแปรที่มาจากรหัสรายการ TOHL8 คือ จำนวนรวมของสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ซึ่งมีระดับการวัดแบบอัตราส่วน (ratio scale) สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ผู้วิจัยใช้จำนวนจริงของสมาชิกวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 0-4 ปี แต่ในส่วนของ การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง ใช้ระดับการวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) โดยแบ่งจำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือน ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- ไม่มี
- 1 คน
- 2 คน
- 3 คนขึ้นไป

8) จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับประชากรตัวอย่าง เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 รหัสรายการ HL5 โดยเลือกกลุ่มประชากรวัยสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ร่วมกับ ประชากรตัวอย่างในครัวเรือน ซึ่งมีระดับการวัดแบบอัตราส่วน (ratio scale) สำหรับการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ของตัวแปร ผู้วิจัยใช้จำนวนจริงของสมาชิกวัยสูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน แต่ในส่วนของ การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง ใช้ระดับการวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) โดยแบ่งจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในครัวเรือน ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- ไม่มี
- 1 คน
- 2 คน
- 3 คนขึ้นไป

9) อาชีพหลักในครัวเรือน หมายถึง งานหลักที่ทำรายได้สูงสุดให้กับครัวเรือน เป็นตัวแปรที่สร้าง จากแบบสอบถามตอนที่ 7 รหัสรายการ HC1D ซึ่งมีระดับการวัดแบบแบ่งกลุ่ม (nominal scale) โดยแบ่ง ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
- ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานเอกชน
- เกษตรกร
- รับจ้าง/กรรมกร

10) ฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน หมายถึง เครื่องชี้วัดมาตรฐานในการดำรงชีวิตของครัวเรือนแบบสะสม ซึ่งคำนวณจากการเป็นเจ้าของทรัพย์สินบางประเภท เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ โทรศัพท รถยนต์ รถบรรทุก จักรยาน รวมถึงวัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้าน เช่น ไม้ อิฐ หิน ซีเมนต์ การมีไฟฟ้า การเข้าถึงน้ำดื่ม น้ำใช้และส้วมแบบถูกสุขอนามัย ซึ่งเป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ wlthind5 ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- ยากจนมาก
- ยากจน
- ปานกลาง
- ร่ำรวย
- ร่ำรวยมาก

11) ภาค หมายถึง ภาคที่ประชากรตัวอย่างอาศัยอยู่ เป็นตัวแปรที่สร้างจากแบบสอบถามหน้าที 1 รหัสรายการ HH7 ซึ่งมีระดับการวัดแบบแบ่งกลุ่ม (nominal scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- กรุงเทพมหานคร
- กลาง
- เหนือ
- ตะวันออกเฉียงเหนือ
- ใต้

12) เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง บริเวณที่ประชากรตัวอย่างอาศัยอยู่ เป็นตัวแปรที่ได้จากแบบสอบถามหน้าที 1 รหัสรายการ HH6 ซึ่งมีระดับการวัดแบบแบ่งกลุ่ม (nominal scale) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- ในเขตเทศบาล (เขตเมือง)
- นอกเขตเทศบาล (เขตชนบท)

3.6 ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย มีข้อจำกัดของการศึกษา ดังนี้

1. เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นข้อมูลทุติยภูมิจากแบบสอบถามการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย ซึ่งดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ.2548-กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยข้อมูลนี้เป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-sectional data) ดังนั้น จากข้อมูลนี้ทำให้สามารถทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยงานบ้านของเด็ก แต่ไม่สามารถระบุว่าเป็นปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะเป็สาเหตุหรือคาดว่าจะเป็

ผลนั่นเอง และเนื่องจากข้อมูลการสำรวจสถานการณเด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2555 เป็นข้อมูลทีทางสำนักงานสถิติแห่งชาติไม่สามารถให้ข้อมูลในส่วนองกิจกรรมการทำงานองเด็ก จึงทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลองทั้ง 2 ปี มาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างได้ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้การศึกษาในครั้งนีมีความล่าช้าของข้อมูลและเหตุการณ์อาจมีความแตกต่างจากสถานการณในปัจจุบัน

2. เนื่องจากผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาตัวแปรบางตัวที่คาดว่าจะมีผลต่อการช่วยงานบ้านองเด็กอายุ 5-14 ปีในประเทศไทย เช่น ทศนคติที่มีต่อการช่วยงานบ้านองผู้ปกครองและเด็ก เป็นต้น

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสถิติเพื่อกำหนดวิเคราะห์ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1. ลักษณะทางประชากรองตัวอย่างและ 2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านองเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย ดังนี้

3.7.1 ลักษณะทางประชากรองตัวอย่าง

ลักษณะทางประชากรองตัวอย่าง นำเสนอด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในส่วนองข้อมูลเชิงกลุ่ม จะใช้การแจกแจงอัตรา้อยละ และในส่วนของข้อมูลเชิงตัวเลข จะใช้การแจกแจงอัตรา้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด

3.7.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านองเด็กอายุ 5-14 ปี ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression)

การวิเคราะห์ปัจจัยองตัวแปรอิสระ ที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านองเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย (ตัวแปรตาม) ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (Binary Logistic Regression Analysis) เนื่องจากมีความเหมาะสมกับการศึกษาที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม และมีตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรแบบแบ่งกลุ่ม แบบจัดอันดับ และแบบอัตราส่วน ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) การวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (ระดับสองตัวแปร) (Bivariate Analysis) จะใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบง่าย เพื่อกำหนดทดสอบสมมติฐาน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ทีละคู่ระหว่างตัวแปรอิสระ 1 ตัวและตัวแปรตาม 1 ตัว โดยไม่มีการควบคุมจากตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ จึงสามารถทดสอบได้เพียงทีละทางว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

2) การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (ระดับหลายตัวแปร) (Multivariate Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม 1 ตัวกับตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เมื่อมีการควบคุมอิทธิพลจากปัจจัยองตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ แล้ว ยังมีตัวแปรอิสระ

ตัวใดที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก เนื่องจากเป็นการนำตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องมากกว่า 1 ตัวแปรเข้าไปในการวิเคราะห์ ซึ่งจะทำให้เกิดความถูกต้องแม่นยำในการวิเคราะห์ที่เพิ่มมากขึ้น และยังทำให้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของตัวประมาณค่า (standard error of estimates) ลดลงอีกด้วย (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2548) ดังนั้น จึงสามารถสรุปว่าปัจจัยหรือตัวแปรอิสระตัวใดมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากที่สุดและตัวแปรอิสระแต่ละตัว ยังคงมีผลต่อตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบหลายทางมีเงื่อนไขว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ไม่ควรมีความสัมพันธ์กันเกินกว่า 0.50 ($R < 0.50$) (Cohen, 1988) เนื่องจากถ้าค่าสหสัมพันธ์เกินกว่าเงื่อนไข ถือว่ามีความสัมพันธ์กันสูง จะมีผลทำให้ผลการวิเคราะห์เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง ซึ่งหากพบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจะแก้ปัญหาโดยการตัดตัวแปรอิสระตัวใดตัวหนึ่งออกหรือสร้างตัวแปรที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมา (Interaction Terms) เพื่อป้องกันปัญหาจากความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) อันจะส่งผลกระทบต่อเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ

นอกจากนี้ เนื่องจากการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ.2548-2549 ที่ผู้วิจัยใช้เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับบุตรจากมารดา ข้อมูลที่ได้จึงเป็นลักษณะประกอบคู่ (Dyad-level information) ของมารดา-บุตร ผู้วิจัยจะใช้โปรแกรม SPSS สำหรับการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรด้วยการนำเสนอเชิงพรรณนา และจะใช้โปรแกรม STATA ด้วยคำสั่ง Cluster สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก เพื่อควบคุมให้ตัวอย่างไม่มีความแตกต่างภายในครอบครัว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

สำหรับบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษา โดยผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษออกเป็น 2 ส่วน คือ 1.ลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง และ 2.การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง

การนำเสนอลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง แบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัย คือ 1.ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก 2.ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็กและ 3.ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ซึ่งจะนำเสนอตามระดับการวัดของตัวแปรต่างๆ กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม (Categorical Variable) ได้แก่ ตัวแปรเพศ ระดับการศึกษาของเด็ก ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย จะนำเสนอด้วยค่าร้อยละ และในกรณีที่เป็นตัวแปรเชิงตัวเลข (Numerical Variable) ได้แก่ ตัวแปรอายุเด็ก จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี และจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน จะนำเสนอข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด ดังนี้

4.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก

ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก เป็นปัจจัยพื้นฐานของตัวอย่างซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ตัวแปร ดังนี้ เพศ อายุ และระดับการศึกษาของเด็ก ซึ่งลักษณะทางประชากรของตัวอย่าง พบว่า เด็กเพศชายมีสัดส่วนสูงกว่าเด็กหญิงอยู่เล็กน้อย (ร้อยละ 51.4 เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 48.6) ซึ่งเด็กที่มีอายุน้อยที่สุดในการศึกษารั้งนี้ คือ 5 ปีและมีอายุมากที่สุด คือ 14 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 9.44 ปี เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุที่มีสัดส่วนสูงสุด คือ กลุ่มเด็กที่มีอายุ 8-10 ปี (ร้อยละ 33.3) รองลงมาคือ กลุ่มเด็กเล็กอายุ 5-7 ปี (ร้อยละ 28.7), กลุ่มเด็กอายุ 11-12 ปี (ร้อยละ 20.1) และกลุ่มเด็กโตอายุ 13-14 ปี (ร้อยละ 17.9) ตามลำดับ สำหรับระดับการศึกษาของเด็ก เนื่องจากเด็กในวัยนี้ เป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงพบว่าเด็กเกือบทั้งหมด กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาที่มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 63.0) รองลงมา คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 18.6), เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาล (ร้อยละ 15.2), และเด็กที่ไม่ได้ศึกษามีสัดส่วนต่ำสุด (ร้อยละ 3.1) (แสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3: ร้อยละของลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก (n=12,583)

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก	
เพศ	
ชาย	51.4
หญิง	48.6
อายุ	
5-7 ปี	28.7
8-10 ปี	33.3
11-12 ปี	20.1
13-14 ปี	17.9
ค่าเฉลี่ย = 9.44 ปี ค่าต่ำสุด = 5 ปี ค่าสูงสุด = 14 ปี	
ระดับการศึกษา	
ไม่ได้ศึกษา	3.1
อนุบาล	15.2
ประถมศึกษา	63.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	18.6

4.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก

ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก แบ่งออกเป็น 5 ตัวแปร ดังนี้ ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือนและจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน สำหรับการศึกษาของบิดา พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาได้รับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษาที่มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 59.9) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป (ร้อยละ 37.5) และไม่เคยได้รับการศึกษา (ร้อยละ 2.6) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมารดาของเด็กเช่นเดียวกัน ที่พบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มารดาได้รับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษาที่มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 64.4) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป (ร้อยละ 31.2) และไม่เคยได้รับการศึกษา (ร้อยละ 4.4) ตามลำดับ ซึ่งจะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 72.2) รองลงมา คือ สมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 19.1) และเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 8.7) ตามลำดับ

สำหรับสมาชิกวัยพึ่งพิงในครัวเรือน พบว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี (ร้อยละ 74.2) และมีเพียง 1 ใน 4 (ร้อยละ 25.7) ที่มีสัดส่วนของสมาชิกวัยเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี อย่างน้อย 1 คนและตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี สูงสุด คือ 5 คน นอกจากนี้ ยังพบว่า ในครัวเรือนของประชากรตัวอย่างมีสัดส่วนของสมาชิกวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) อาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเพียง 1 ใน 5 (ร้อยละ 22.0) และตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกวัย

สูงอายุก่อร่วมกันในครัวเรือนสูงสุด คือ 5 คน ในขณะที่ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกวัยสูงอายุ (ร้อยละ 78.0) (แสดงในตารางที่ 4)

ถึงแม้ว่าผลการศึกษาค้นคว้าโครงสร้างของครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ ยังมีลักษณะเป็น “ครอบครัวเดี่ยว” ที่มีเฉพาะบิดามารดาและบุตร แต่ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในปี พ.ศ. 2545, 2550, 2555 กลับพบว่า ครอบครัวเดี่ยวมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 56.1 ในปี พ.ศ. 2545 เหลือเพียงร้อยละ 50.0 ในปี พ.ศ. 2555 ในขณะที่ครอบครัวขยายที่มีบิดา มารดา บุตร รวมถึงปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา อาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.5 ในปี พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 35.9 ในปี พ.ศ. 2555 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

ตารางที่ 4: ร้อยละของลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก (n=12,583)

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก	
ระดับการศึกษาของบิดา	
ไม่เคยได้รับการศึกษา	2.6
ประถมศึกษา	59.9
มัธยมศึกษาขึ้นไป	37.5
ระดับการศึกษาของมารดา	
ไม่เคยไม่ได้รับการศึกษา	4.4
ประถมศึกษา	64.4
มัธยมศึกษาขึ้นไป	31.2
ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน	
บิดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน	72.2
มารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน	8.7
สมาชิกคนอื่นในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครัวเรือน	19.1
จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือน	
ไม่มี	74.2
1 คน	22.4
2 คน	3.0
3 คนขึ้นไป	0.3
ค่าต่ำสุด = 0 คน ค่าสูงสุด = 5 คน	
จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน	
ไม่มี	78.0
1 คน	15.4
2 คน	6.4
3 คนขึ้นไป	0.2
ค่าต่ำสุด = 0 คน ค่าสูงสุด = 5 คน	

4.1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน แบ่งออกเป็น 4 ตัวแปร ดังนี้ อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย ซึ่งจะพบว่า วิถีชีวิตของคนไทยก็ยังคงยึดถืออาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก สืบเนื่องจากประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 40.3) รองลงมา คือ ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและเอกชน (ร้อยละ 27.1), ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 19.5) และรับจ้าง/กรรมกร (ร้อยละ 13.1) ตามลำดับ

สำหรับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะยากจนมากมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 20.4) และยังพบว่าตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 34.1) รองลงมา คือ ภาคกลาง (ร้อยละ 22.4), ภาคใต้ (ร้อยละ 18.6), ภาคเหนือ (ร้อยละ 16.5) และกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของตัวอย่างที่อาศัยอยู่ต่ำที่สุด (ร้อยละ 8.5) นอกจากนี้ ยังพบว่า ตัวอย่างที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (เขตชนบท) มีสัดส่วนสูงกว่าตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (เขตเมือง) (ร้อยละ 71.9 เมื่อเปรียบเทียบกับ 28.1) (แสดงในตารางที่ 5)

ตารางที่ 5: ร้อยละของลักษณะทางประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (n=12,583)

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	
อาชีพหลักของครัวเรือน	
ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและเอกชน	27.1
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	19.5
เกษตรกร	40.3
รับจ้าง/กรรมกร	13.1
ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน	
ยากจนมาก	20.4
ยากจน	20.2
ปานกลาง	19.5
ร่ำรวย	19.6
ร่ำรวยมาก	20.3
ภาค	
กรุงเทพมหานคร	8.5
กลาง	22.4
เหนือ	16.5
ตะวันออกเฉียงเหนือ	34.1
ใต้	18.6
เขตที่อยู่อาศัย	
ในเขตเทศบาล (เขตเมือง)	28.1
นอกเขตเทศบาล (เขตชนบท)	71.9

4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression)

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย จากตัวแปรตาม คือ การช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการช่วยงานบ้านของเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ไม่ช่วยงานบ้านและช่วยงานบ้าน โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาค (Binary Logistic Regression Analysis) เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระและแปรตามที่เป็นตัวแปรระดับจัดกลุ่ม 2 กลุ่ม โดยกำหนดให้กลุ่มเด็กที่ช่วยงานบ้านเท่ากับ 1 (กลุ่มสนใจ) และกำหนดให้กลุ่มที่ไม่ช่วยงานบ้านเท่ากับ 0 (กลุ่มอ้างอิง) ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะอธิบายด้วยค่าอัตราส่วนโอกาส (Odds ratio) ซึ่งเป็นการคำนวณจากอัตราส่วนความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ (P) กับความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ที่สนใจ (อ้างอิง) (1-P) ทั้งนี้ อัตราส่วนความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจจะมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วย (อุทัยทิพย์ เจียวิวัฒน์กุล, 2553) ซึ่งการแปลความหมายของค่าอัตราส่วนโอกาส มีดังนี้

ค่าอัตราส่วนโอกาสมากกว่า 1 หมายถึง กลุ่มสนใจมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่ากลุ่มอ้างอิง (เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนไป 1 หน่วย โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจจะเพิ่มขึ้น)

ค่าอัตราส่วนโอกาสเท่ากับ 1 หมายถึง กลุ่มสนใจมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านเท่ากับหรือไม่แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิง (การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระไม่มีผลต่อตัวแปรตาม)

ค่าอัตราส่วนโอกาสน้อยกว่า 1 หมายถึง กลุ่มสนใจมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง (เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนไป 1 หน่วย โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจจะลดลง)

เนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก มีข้อตกลงเบื้องต้นว่าตัวแปรอิสระจะต้องเป็นตัวแปรที่มีการวัดในระดับที่ไม่ต่ำกว่าระดับจัดช่วง หากตัวแปรอิสระตัวใดมีระดับการวัดต่ำกว่าระดับจัดช่วง ก็จะต้องมีการแปลงค่าให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ก่อน จึงจะสามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2533) สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ มีตัวแปรอิสระที่จำเป็นต้องแปลงเป็นตัวแปรหุ่นทั้งหมด 9 ตัวแปร คือ เพศเด็ก ระดับการศึกษาของเด็ก ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาค และเขตที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะแปลงให้กลุ่มอ้างอิง (reference group) มีค่าเท่ากับ 0 และกลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการนำมาเปรียบเทียบถูกแปลงค่าให้เท่ากับ 1 ในขณะที่ตัวแปรเชิงตัวเลขมีทั้งหมด 3 ตัวแปร คือ อายุของเด็ก จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือนและจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน ผู้วิจัยจะนำตัวแปรเข้าวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปร	การแปรค่าตัวแปร	
เพศเด็ก (เพศชาย : อ้างอิง)	เพศหญิง = 1	เพศชาย = 0
อายุเด็ก	ตัวแปรอายุเด็กเข้าวิเคราะห์	
ระดับการศึกษาของเด็ก (ไม่ได้ศึกษา: อ้างอิง)	อนุบาล = 1	ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0
	ประถมศึกษา = 1	ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0
	มัธยมศึกษา = 1	ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0
ระดับการศึกษาของบิดา (มัธยมศึกษาขึ้นไป: อ้างอิง)	ไม่เคยได้รับการศึกษา = 1	ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0
	ประถมศึกษา = 1	ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0
ระดับการศึกษาของมารดา (มัธยมศึกษาขึ้นไป: อ้างอิง)	ไม่เคยได้รับการศึกษา = 1	ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0
	ประถมศึกษา = 1	ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0
ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน (สมาชิกคนอื่นในครัวเรือน: อ้างอิง)	บิดาหรือมารดา = 1	สมาชิกคนอื่นในครัวเรือน = 0
จำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปี	ตัวแปรจำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปีเข้าวิเคราะห์	
จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุ	ตัวแปรจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุเข้าวิเคราะห์	
อาชีพหลักในครัวเรือน (เกษตรกร: อ้างอิง)	ข้าราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเอกชน = 1	อาชีพอื่นๆ = 0
	ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว = 1	อาชีพอื่นๆ = 0
	รับจ้าง/กรรมกร = 1	อาชีพอื่นๆ = 0
ฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน (ร่ำรวย: อ้างอิง)	ยากจน = 1	ฐานะอื่น = 0
	ปานกลาง = 1	ฐานะอื่น = 0
ภาค (ตะวันออกเฉียงเหนือ: อ้างอิง)	กรุงเทพมหานคร = 1	ภาคอื่นๆ = 0
	ภาคกลาง = 1	ภาคอื่นๆ = 0
	ภาคเหนือ = 1	ภาคอื่นๆ = 0
	ภาคใต้ = 1	ภาคอื่นๆ = 0
เขตที่อยู่อาศัย (เมือง: อ้างอิง)	นอกเขตเทศบาล (ชนบท) = 1	ในเขตเทศบาล (เมือง) = 0

หลังจากกำหนดค่าของตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปีในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในระดับสองตัวแปร (Bivariate analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ทีละคู่ระหว่างตัวแปรอิสระ 1 ตัวและตัวแปรตาม 1 ตัว โดยไม่มีการควบคุมจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ จึงสามารถทดสอบได้เพียงทิศทางและสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่ามีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ และส่วนที่ 2 คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร (Multivariate analysis) เพื่ออธิบายว่าหลังจากควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว มีตัวแปรอิสระตัวใดที่ยังคงมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องมีความสัมพันธ์กันไม่เกิน 0.50 เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Cohen, 1988) (แสดงในตารางที่ 6)

ตารางที่ 6: ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.เพศเด็ก	1											
2.อายุเด็ก	0.011	1										
3.ระดับการศึกษาเด็ก	0.013	0.702**	1									
4.ระดับการศึกษาบิดา	-0.016	-0.055	0.028**	1								
5.ระดับการศึกษามารดา	-0.016	-0.071	0.030**	0.572**	1							
6.ลักษณะหัวหน้าครัวเรือน	0.012	0.124**	0.074**	-0.051	-0.076	1						
7.สมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปี	0.007	-0.104	-0.088	-0.063	-0.060	-0.117	1					
8.สมาชิกวัยสูงอายุ	-0.009	-0.034	-0.002	0.062**	0.071**	-0.472	0.047**	1				
9.อาชีพ	0.022*	0.017	-0.035	-0.310	-0.322	-0.035	0.028**	0.006	1			
10.ฐานะทางเศรษฐกิจ	-0.025	0.028**	0.093**	0.450**	0.465**	0.083**	-0.092	-0.023	-0.473	1		
11.ภาค	0.000	-0.024	-0.053	-0.077	-0.093	0.047**	0.102**	-0.035	0.081**	-0.111	1	
12.เขตที่อยู่อาศัย	0.009	-0.012	-0.044	-0.275	-0.279	-0.031	0.066**	-0.003	0.346**	-0.347	0.113**	1

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่า มีตัวแปร 2 คู่ ที่มีความสัมพันธ์กันเกิน 0.5 ดังนี้ คู่ที่ 1 คือ ตัวแปรอายุเด็กและตัวแปรระดับการศึกษาของเด็ก (มีค่าสหสัมพันธ์ คือ 0.702) และคู่ที่ 2 คือ ตัวแปรระดับการศึกษาของบิดาและระดับการศึกษาของมารดา (มีค่าสหสัมพันธ์ คือ 0.572) ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น ผู้วิจัยจะนำตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กันสูงมาวิเคราะห์ที่ละกลุ่มตัวแปร สำหรับคู่ที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบด้วยการแยกแบบจำลอง โดยการผลัดกันนำตัวแปรอายุของเด็กและตัวแปรระดับการศึกษาของเด็กมาพิจารณา เพื่อให้ได้แบบจำลองที่เหมาะสม ซึ่งพบว่า แบบจำลองที่นำเอาระดับการศึกษาของเด็กเข้าพิจารณา (ตัดตัวแปรอายุเด็กออก) สามารถอธิบายการแปรผันการช่วยงานบ้านของเด็กได้ดีกว่าและเนื่องจากตัวแปรระดับการศึกษาของเด็ก เป็นตัวแปรที่สามารถอ้างอิงถึงอายุของเด็กได้ เพราะเด็กที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ก็หมายถึง เด็กจะมีอายุเพิ่มขึ้นด้วย ผู้วิจัยจึงเลือกนำตัวแปรระดับการศึกษาของเด็กมาใช้ในการวิเคราะห์ สำหรับคู่ที่ 2 ผู้วิจัยจะนำเอาระดับการศึกษาของบิดาและมารดา มารวมกันเป็นหนึ่งตัวแปร โดยจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.บิดาและมารดาไม่ได้รับการศึกษาทั้งคู่ 2.บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา 3.บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป เพื่อทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมา และเพื่อป้องกันปัญหาจากความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ซึ่งผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก มีดังนี้ (แสดงในตารางที่ 7)

ตารางที่ 7: อัตราส่วนโอกาสต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (n=12,583)

ตัวแปร	Odds ratio	
	การวิเคราะห์ระดับสองตัวแปร	การวิเคราะห์ระดับหลายตัวแปร
เพศเด็ก		
เพศหญิง	1.457*** ✓	1.514*** ✓
เพศชาย (อ้างอิง)	1.000	1.000
อายุ	1.411*** ✓	===
ระดับการศึกษาเด็ก		
อนุบาล	0.166*** ✓	1.105 ✗
ประถมศึกษา	1.572*** ✗	6.010*** ✗
มัธยมศึกษา	4.189*** ✗	17.190*** ✗
ไม่ได้ศึกษา (อ้างอิง)	1.000	1.000
ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา		
ไม่เคยได้รับการศึกษาทั้งคู่	1.182 ✓	1.348 ✓
ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา	1.311*** ✓	1.060 ✓
ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป (อ้างอิง)	1.000	1.000
ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน		
บิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน	1.605*** ✓	1.439*** ✓
สมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน (อ้างอิง)	1.000	1.000
จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี	0.859*** ✗	0.975 ✗
จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุ	0.835*** ✓	0.972 ✓
อาชีพหลักของครัวเรือน		
ข้าราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจและเอกชน	0.980 ✓	0.933 ✓
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	0.715*** ✓	0.736*** ✓
เกษตรกร	1.235*** ✗	0.887 ✓
รับจ้าง/กรรมกร (อ้างอิง)	1.000	1.000
ฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน		
ยากจน	1.253*** ✓	1.285*** ✓
ปานกลาง	1.153*** ✓	1.354*** ✓
ร่ำรวย (อ้างอิง)	1.000	1.000

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 7: อัตราส่วนโอกาสต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (n=12,583) (ต่อ)

ตัวแปร	Odds ratio	
	การวิเคราะห์ระดับสองตัวแปร	การวิเคราะห์ระดับหลายตัวแปร
ภาค		
กรุงเทพมหานคร	0.780** ✓	0.776* ✓
กลาง	0.873*** ✓	0.795*** ✓
เหนือ	1.312*** ✗	1.062 ✗
ใต้	0.840*** ✓	0.826*** ✓
ตะวันออกเฉียงเหนือ (อ้างอิง)	1.000	1.000
เขตที่อยู่อาศัย		
เขตชนบท	1.230*** ✓	1.181*** ✓
เขตเมือง (อ้างอิง)	1.000	1.000
Log likelihood = -7149.7999		Pseudo R Square = 0.1322
Hosmer-Lemeshow test = 26.06		P-Value = 0.000

หมายเหตุ *** $p \leq 0.001$, ** $p \leq 0.01$, * $p \leq 0.05$

✓ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ✗ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสมการการถดถอยโลจิสติกในระดับสองตัวแปรและหลายตัวแปรที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก (แสดงในตารางที่ 7) มีดังนี้

เพศเด็ก

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของเด็กกับการช่วยงานบ้านในระดับสองตัวแปรพบว่า เด็กเพศหญิงมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กเพศชาย และภายหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่า เด็กเพศหญิงมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.514 เท่าของเด็กเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าเด็กเพศหญิงน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กเพศชาย และความสัมพันธ์นี้พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากค่านิยมที่สังคมยึดถือสืบต่อกันมาจนกลายเป็นบทบาทตามประเพณี (traditional role) คือ ผู้หญิงจะต้องมีหน้าที่ในการทำงานบ้าน ทำอาหาร ดูแลบุตรและสามีหรือเป็น“แม่ศรีเรือน” (สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย, 2554) จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เด็กเพศหญิงช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ International Labour Organization (ILO) (2004) ที่ศึกษาภาพรวมในการทำงานของเด็กและวัยรุ่นในประเทศคอซตา ริกา และการศึกษาของ Sanik and Stafford (1986) ที่ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศของเด็กที่มีผลต่อการทำงานบ้าน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เด็กผู้หญิงจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กผู้ชาย จึงสรุปได้ว่า เพศของเด็กมีผลต่อการช่วยงานบ้าน โดยเฉพาะเด็กเพศหญิง

อายุเด็ก

สำหรับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของเด็กกับการช่วยงานบ้านของเด็ก สามารถวิเคราะห์ได้เพียงในระดับสองตัวแปร พบว่า อายุของเด็กมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการช่วยงานบ้านของเด็ก ซึ่งจะพบว่า เมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี มีโอกาสที่จะช่วยเหลืองานบ้านสูงขึ้น 1.411 เท่าและผลการวิเคราะห์ก็ยังเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า และความสัมพันธ์ดังกล่าวยังพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Juster *et al.* (2004) ที่ศึกษาการจัดสรรเวลาของเด็กชาวอเมริกัน และจากการรายงานของ International Labour Organization (ILO) (2004) ที่ศึกษาภาพรวมในการทำงานของเด็กและวัยรุ่นในประเทศคอซตาริกา ซึ่งพบว่า เด็กจะช่วยเหลืองานบ้านเพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากเด็กโตในกลุ่มอายุ 13-14 ปี เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น จึงมีสรีระร่างกาย วุฒิภาวะและความรับผิดชอบที่มากกว่าเด็กเล็ก ดังนั้น บิดามารดาจึงสามารถมอบหมายให้บุตรที่มีอายุมากกว่าช่วยเหลืองานบ้านสูงกว่าบุตรในกลุ่มอายุน้อยกว่า (เด็กเล็ก)

ระดับการศึกษาของเด็ก

ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของเด็กกับการช่วยงานบ้านในระดับสองตัวแปร พบว่า เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาลมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย แต่จะพบว่า เด็กที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าว กลับพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ และตัดตัวแปรอายุของเด็กออกแล้ว กลับพบว่า เด็กที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษาหรือได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า กล่าวคือ เด็กที่กำลังศึกษาในระดับอนุบาลมีโอกาสนช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.105 เท่าของเด็กที่ไม่ได้ศึกษา, เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีโอกาสนช่วยงานบ้านสูงเป็น 6.010 เท่าของเด็กที่ไม่ได้ศึกษาและเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีโอกาสนช่วยงานบ้านสูงเป็น 17.190 เท่าของเด็กที่ไม่ได้ศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าว กลับพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่าเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ น่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนว่าการช่วยงานบ้าน จะเป็นการช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในทุกมิติ โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านการศึกษาทั้งการอ่านและการเขียน (Nobuko & Yuuri, 2011) เนื่องจากเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและสมาชิกคนอื่นๆ ให้ช่วยงานภายในครัวเรือน ซึ่งทำให้เด็กได้ฝึกเรียนรู้เพื่อการสื่อสารผ่านกระบวนการทางความคิดและการพิจารณา อีกทั้งยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กกับสมาชิกคนอื่นๆ ในครัวเรือน (Nobuko, 2012) จึงทำให้เด็กในกลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่เห็นคุณค่า

และมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ *Juster et al.* (2004) ที่ศึกษาการจัดสรรเวลาของเด็กชาวอเมริกันช่วงอายุระหว่าง 6-17 ปี พบว่า เด็กจะใช้เวลาในการทำกิจกรรมยามว่างน้อยลง แต่จะใช้เวลาในการศึกษาและช่วยงานบ้านเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นไปได้ว่าระบบการศึกษาได้สั่งสอนให้เด็กเห็นคุณค่าในการช่วยงานบ้านมากขึ้น ด้วยการสร้างแรงจูงใจในการช่วยเหลืองานบ้านจากการทำการบ้าน เช่น การจดบันทึกในสมุดทำความดี และจะพบว่าเด็กที่กำลังศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลต่ออายุของเด็กที่มากขึ้น และยังส่งผลต่อความรับผิดชอบของกลุ่มเด็กโตที่มากกว่ากลุ่มเด็กเล็ก ในขณะที่เด็กที่ไม่ได้ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ต้องออกจากระบบการศึกษา ซึ่งเป็นไปได้ว่า เด็กในกลุ่มนี้อาจมีปัญหาทางด้านสุขภาพ หรืออาจมีความจำเป็นที่จะต้องออกจากโรงเรียน ซึ่งมีสาเหตุหลักเนื่องมาจากไม่มีเงินในการศึกษาต่อ จึงต้องช่วยเหลือจุนเจือบิดามารดาและสมาชิกในครัวเรือนด้วยการออกไปทำงานนอกครัวเรือน จึงทำให้เด็กในกลุ่มนี้ มีโอกาสในการช่วยเหลืองานบ้านน้อยกว่าเด็กที่กำลังศึกษาอยู่นั่นเอง ดังนั้น จึงพบว่าเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับที่สูงขึ้น จะสามารถช่วยงานบ้านได้มากกว่า จึงสรุปว่า ระดับการศึกษาของเด็กมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กเช่นเดียวกัน

ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของบิดาและมารดากับการช่วยงานบ้านของเด็กในระดับสองตัวแปร พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับที่ต่ำกว่ามีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับสูงกว่า และพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ที่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และหลังจากควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงเป็นไปในทิศทางเดิม แต่ไม่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ทั้งบิดาและมารดาไม่เคยได้รับการศึกษามีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.348 เท่าของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป และพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษามีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.060 เท่าของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่าบิดาและมารดาที่ไม่เคยได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาในระดับต่ำ อาจไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา จึงต้องการให้บุตรช่วยงานบ้านเพื่อทดแทนการทำงานบ้านของตน เนื่องจากบิดาและมารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านนั่นเอง จึงสรุปว่าระดับการศึกษาของบิดาและมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับการช่วยงานบ้านของบุตร

ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนของเด็กกับการช่วยงานบ้านของเด็กในระดับสองตัวแปร พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังพบว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย และภายหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.439 เท่าของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนน่าจะมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน และยังพบว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bammeke (2007) ที่ศึกษาความแตกต่างของหัวหน้าครัวเรือนที่มีผลต่อการศึกษาของเด็ก ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน ทั้งนี้ เป็นไปได้ว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน อาจส่งผลกระทบต่อขนาดโครงสร้างของครัวเรือนที่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ที่มีเฉพาะบิดามารดาและบุตร ซึ่งในขณะที่บิดาและมารดาออกไปทำงานนอกบ้าน บุตรจะมีหน้าที่ในการช่วยเหลืองานบ้านทดแทนงานของบิดาและมารดา ในทางกลับกัน เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่ใช่บิดามารดา อาจหมายถึงในครัวเรือนมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งมีสมาชิกคนอื่นๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการทำงานบ้าน จึงทำให้เด็กไม่จำเป็นต้องช่วยงานบ้าน (Huisman & Smits, 2009a) จึงสรุปว่า ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนของเด็กมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก

จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือน

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกวัยเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีกับการช่วยงานบ้านในระดับสองตัวแปร พบว่า สมาชิกวัยเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการช่วยงานบ้านของเด็ก อย่างมีความสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และภายหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงเป็นไปในทิศทางเดิม แต่ไม่มีความสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ จากข้อมูลของชมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นแห่งประเทศไทย พบว่า เด็กเล็กอายุ 2-4 ปี ก็สามารถช่วยงานบ้านได้แม้จะเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเด็กในกลุ่มนี้จะมีส่วนในการช่วยงานบ้านแทนเด็กอายุ 5-14 ปี จึงมีผลทำให้เด็กที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอายุต่ำกว่า 5 ปีมากกว่าน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอายุต่ำกว่า 5 ปีน้อยกว่า จึงสรุปว่า จำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการช่วยงานบ้านของเด็ก

จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกวัยสูงอายุกับการช่วยงานบ้านของเด็กในระดับสองตัวแปร พบว่า จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการช่วยงานบ้านของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกวัยสูงอายุมากกว่ามีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกวัยสูงอายุน้อยกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย และหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงเป็นไปในทิศทางเดิม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป) ซึ่งเป็นวัยเกษียณอายุการทำงาน อาจทำให้ไม่มีงานประจำทำเหมือนก่อน จึงมีเวลาในการเลี้ยงดูเด็ก(หลาน)และทำงานบ้านมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นวิธีการลดความตึงเครียดของผู้สูงอายุ ในขณะที่เดียวกัน ยังเป็นการลดการช่วยงานบ้านของสมาชิกวัยอื่นๆ รวมถึงเด็กในครัวเรือนอีกด้วย (ประดินันท์ อุปรมัย, 2552) หากแต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวกลับไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปว่า จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการช่วยงานบ้านของเด็ก

อาชีพหลักในครัวเรือน

สำหรับกรณีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักในครัวเรือนกับการช่วยงานบ้านของเด็กในระดับสองตัวแปร พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพข้าราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจและเอกชนมีโอกาสในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ แต่ไม่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ และจะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีโอกาสในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และยังพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย หากแต่จะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกลับมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์นี้กลับพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ภายหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรมีโอกาสจะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีโอกาสในการช่วยงานบ้านต่ำเป็น 0.736 เท่าหรือช่วยงานบ้านลดลง 26.4% ของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย ทั้งนี้ พบว่า

เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพข้าราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจและเอกชน, เกษตรกร, ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีโอกาสในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า อาชีพรับจ้าง/กรรมกรเป็นอาชีพที่ทำงานไม่เป็นเวลาหรือทำงานเป็นกะ จึงส่งผลให้สมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ไม่มีเวลาในการทำความสะอาดบ้าน ทำให้หน้าที่ในการทำงานบ้านเป็นหน้าที่ของเด็กในครัวเรือนแทน ดังนั้น เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ จึงสรุปว่า อาชีพหลักของครัวเรือนมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก

ฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนกับการช่วยงานบ้านของเด็กในระดับสองตัวแปร พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่ามีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนสูงกว่า อีกทั้งยังเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่ามีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า และภายหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.285 เท่าของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนร่ำรวย และจะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.354 เท่าของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนร่ำรวย ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย ทั้งนี้ จะพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการชี้วัดระดับความมั่งคั่งและสภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน ซึ่งจะเห็นว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนและปานกลาง อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้าและประปา มีผลทำให้สมาชิกในครัวเรือนต้องใช้เวลาในการทำงานบ้านเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Guarcello *et al.* (2004) ที่ศึกษาการเข้าถึงระบบบริการพื้นฐานที่มีผลต่อการใช้แรงงานเด็ก และจากการศึกษาของ Bazu *et al.* (2007) ที่ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการใช้แรงงานเด็ก พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนต่ำกว่า (ยากจน) มีผลทำให้สมาชิกวัยแรงงาน รวมถึงสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือนต้องใช้เวลาในการทำงานบ้านเพิ่มมากขึ้น ในทางกลับกัน อาจเป็นไปได้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยจะมีแม่บ้านหรือคนรับใช้ ผู้ทำหน้าที่ในการทำงานบ้านในครัวเรือน จึงทำให้เด็กในกลุ่มนี้มีโอกาสในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนหรือปานกลาง จึงสรุปว่า ฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการช่วยงานบ้านของเด็ก

ภาค

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาคกับการช่วยงานบ้านของเด็ก ในระดับสองตัวแปร พบว่า ภาคมีความสัมพันธ์กับการช่วยงานบ้านของเด็กทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งภาคที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการช่วยงานบ้านของเด็กนั้น คือ ภาคเหนือ นั่นหมายความว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือน่าจะมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ในขณะที่เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคกลางและภาคใต้มีโอกาสนในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในขณะที่เด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเช่นกัน และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อีกด้วย

ภายหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ยังพบว่ามีเพียงภาคเหนือเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการช่วยงานบ้านของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายความว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลางและภาคใต้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการช่วยงานบ้านของเด็ก ซึ่งจะพบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านต่ำเป็น 0.776 เท่าหรือช่วยงานบ้านลดลง 22.4% ของเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว ยังพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกด้วย ทั้งนี้ จะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านต่ำเป็น 0.795 เท่าหรือช่วยงานบ้านลดลง 20.5% ของเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีโอกาสนในการช่วยงานบ้านต่ำเป็น 0.826 เท่าหรือช่วยงานบ้านลดลง 17.4% ของเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือน่าจะมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ อีกทั้งความสัมพันธ์ดังกล่าว ยังพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย ทั้งนี้ จะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคใต้และเด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีโอกาสนในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงสรุปว่า ภาคที่อยู่อาศัยของเด็กมีผลต่อการช่วยงานบ้าน

เขตที่อยู่อาศัย

สำหรับกรวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยกับการช่วยงานบ้านของเด็กในระดับสองตัวแปร พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล(เขตชนบท) มีโอกาสนที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล(เขตเมือง) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.001 อีกด้วย และหลังจากควบคุมอิทธิพลของตัวแปรตัวอื่นๆ พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงเป็น 1.181 เท่าของเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ ยังพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกด้วย ทั้งนี้ จะพบว่าเขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการช่วยงานบ้านของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีโอกาสที่จะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sanik and Stafford (1996) ที่ศึกษาการใช้เวลาในการช่วยงานบ้านของเด็ก และจากการศึกษาของ Shafiq (2005) ที่ศึกษาการใช้แรงงานเด็กและการศึกษาของเด็กชนบท ในประเทศบังกลาเทศ พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทมีโอกาสในการช่วยงานบ้านมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เนื่องจากความเจริญยังเข้าไม่ถึง โดยเฉพาะการคมนาคมและระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ไฟฟ้าและประปา อาจส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครัวเรือน รวมถึงสมาชิกวัยเด็กที่จะต้องออกไปหาฟืนหรือตักน้ำมาใช้ในครัวเรือน จึงสรุปว่า เด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลน่าจะมีโอกาสในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกในระดับหลายตัวแปร พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัวแปร คือ เพศของเด็ก ระดับการศึกษาของเด็ก ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย สามารถอธิบายการแปรผันในการช่วยงานบ้านของเด็กได้ร้อยละ 13.2 ($R^2 = 0.1322$) และภายหลังจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่า ตัวแปรอิสระที่ยังคงมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี มีทั้งหมด 7 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรเพศของเด็ก ระดับการศึกษาของเด็ก ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นส่วนของการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อให้รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปวางแผนและกำหนดนโยบาย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทยครั้งนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กในวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี ในประเทศไทย ซึ่งการศึกษาที่ได้รับจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองและเด็กไทยตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลืองานบ้านว่ามีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กแบบองค์รวม และยังเป็น การส่งเสริมให้เด็กไทยได้ใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงเป็นการปลูกฝังให้เด็กได้รู้จักความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสมาชิกในครัวเรือน เพื่อให้เด็กกลายเป็นทรัพยากรที่ดีของชาติต่อไปในอนาคต ภายใต้ทฤษฎีเชิงเศรษฐศาสตร์ประชากร ทฤษฎีการเลื่อนไหลของความมั่งคั่ง แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของครัวเรือน การช่วยงานบ้านที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก การจัดสรรเวลาของเด็ก รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก โดยมีตัวแปรตาม คือ การช่วยงานบ้านของเด็ก และมีตัวแปรอิสระภายใต้ 3 ปัจจัยหลัก ดังนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก ประกอบด้วย เพศของเด็ก อายุเด็ก และระดับการศึกษาของเด็ก ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือน ของเด็ก ประกอบด้วย ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะของหัวหน้า ครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีในครัวเรือน จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน และปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัย โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลระดับประเทศจากโครงการ “การสำรวจ สถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2549” ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็น ข้อมูลเพียงชุดเดียวที่มีข้อความเกี่ยวกับการช่วยงานบ้านสำหรับเด็กอายุ 5-14 ปี ทั้งนี้ ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกับบิดาและมารดา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 12,583 ราย

ในการศึกษาการช่วยงานบ้านของเด็ก พบว่า เด็กในกลุ่มอายุ 5-14 ปี ส่วนใหญ่ช่วยงานบ้าน (ร้อยละ 64.9) เมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง พบว่า ประชากรตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยประมาณ 9.44 ปี ซึ่งมีสัดส่วนของเด็กเพศชายสูงกว่าเด็กเพศหญิง (ร้อยละ 51.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 48.6) ซึ่งเด็กส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 63.0) และจะพบว่าระดับการศึกษาของบิดาและมารดาของเด็กมากกว่าครึ่ง ก็ได้รับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ จะพบว่าเด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 72.2) และจะพบว่าโครงสร้างขนาดครัวเรือนของเด็กส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีลักษณะเป็น“ครอบครัวเดี่ยว” สังเกตได้จากในครัวเรือนที่มีเพียงบิดามารดาและบุตรเป็นส่วนใหญ่ และมีประชากรวัยเพียงพียงในครัวเรือนจำนวนน้อย สังเกตได้จากในครัวเรือนมีสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี เพียง 1 ใน 4 (ร้อยละ 25.7) และมีสมาชิกวัยสูงอายุ (มากกว่า 60 ปี) เพียง 1 ใน 5 (ร้อยละ 22.0) ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกับเด็ก สำหรับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 40.3) สำหรับฐานะทางเศรษฐกิจ พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะยากจนมากมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 20.4) ในส่วนของภาคและเขตที่อยู่อาศัย พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 34.1) และเด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 71.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 28.1)

สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก โดยการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบง่าย พบว่า ตัวแปรที่มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มีทั้งหมด 7 ตัวแปร ดังนี้ เพศของเด็ก อายุของเด็ก ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดา ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัย และตัวแปรที่มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วนมี 3 ตัวแปร ดังนี้ ระดับการศึกษาของเด็ก อาชีพหลักของครัวเรือนและภาค และตัวแปรที่มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มี 1 ตัวแปร ดังนี้ จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือน

ภายหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ โดยการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบพหุ พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก คือ เพศของเด็ก มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กเพศหญิงมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แต่สำหรับระดับการศึกษาของเด็ก พบว่า มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการศึกษากลับมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษา และจะพบว่าระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้นของเด็กมีผลต่อการช่วยงานบ้านที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก พบว่า มีเพียงลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น ที่มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งจะพบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มี

สมาชิกคนอื่นเป็นหัวหน้าครัวเรือน และปัจจัยเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า อาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาคและเขตที่อยู่อาศัยมีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกรมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนและปานกลางมีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะร่ำรวย และจะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล โดยเฉพาะเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสนในการช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ และอยู่ในเขตเทศบาล (แสดงในตารางที่ 8)

ตารางที่ 8: การสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก

ตัวแปร	การวิเคราะห์ระดับสองตัวแปร	การวิเคราะห์ระดับหลายตัวแปร
เพศ	*** ✓	*** ✓
อายุ	*** ✓	===
ระดับการศึกษาของเด็ก	*** ✗	*** ✗
ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา	*** ✓	✓
ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน	*** ✓	*** ✓
จำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 5 ปี	*** ✗	✗
จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุ	*** ✓	✓
อาชีพหลักของครัวเรือน	*** ✓ ✗	✓ ✗
ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน	*** ✓	*** ✓
ภาค	*** ✓ ✗	*** ✓
เขตที่อยู่อาศัย	*** ✓	*** ✓

5.2 อภิปรายผล

เนื่องจากเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี ซึ่งเป็นเด็กในวัยเรียน จะต้องทำหน้าที่หลักในการศึกษาเล่าเรียน เพราะการศึกษาจะเป็นตัวขับเคลื่อนศักยภาพของเด็กที่จะเป็นผู้พัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต หากแต่หน้าที่ที่สำคัญของเด็กในวัยเรียนที่ไม่ควรละเลยอีกประการหนึ่ง คือ การช่วยแบ่งเบาภาระของบิดามารดา โดยเฉพาะการช่วยงานบ้าน เพราะการช่วยงานบ้านสำหรับเด็ก ไม่เพียงจะเป็นการเสริมสร้างกระบวนการทางความคิด ความรับผิดชอบ แต่ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกในครัวเรือนอีกด้วย และจากการศึกษา ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างจากงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวว่าเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ จะมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้านต่ำกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษา แต่จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นที่สูงขึ้น กลับมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้านที่สูงกว่าเด็กที่ไม่ได้ศึกษา จึงทำให้ได้ข้อค้นพบว่าการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็ก เนื่องจากการที่เด็กได้รับการศึกษา จะได้รับการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนว่าการช่วยเหลืองานบ้านจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กในทุกมิติ โดยเฉพาะการอ่านและการเขียน นอกจากนี้ ยังพบว่าเพศของเด็ก ก็มีผลต่อการช่วยงานบ้านเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะเด็กเพศหญิง ในขณะที่ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน ก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กเช่นเดียวกัน ซึ่งจะพบว่า เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีแนวโน้มที่เด็กจะช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกคนอื่นๆ เป็นหัวหน้าครัวเรือน และจะพบว่าปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กเช่นกัน โดยเฉพาะอาชีพหลักของครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน รวมถึงภาคและเขตที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ จะพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนัก ได้รับความตอบแทนน้อย และทำงานไม่เป็นเวลา ซึ่งอาจส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ที่พบว่าในครัวเรือนของเด็กกลุ่มนี้จะมีฐานะยากจนและปานกลาง รวมถึงเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลทำให้เด็กในกลุ่มนี้ช่วยงานบ้านสูงกว่าเด็กในลักษณะอื่นๆ ขณะที่ยังมีเด็กอีกส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 35) โดยเฉพาะเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวย และกลุ่มที่น่าพิจารณาเป็นพิเศษ คือ กลุ่มเด็กโตที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ซึ่งเป็นเด็กที่ออกจากระบบการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ที่ทำให้เด็กในกลุ่มนี้ ต้องออกไปทำงานนอกครัวเรือนก่อนวัยอันควร ซึ่งมีแนวโน้มสูงที่จะไม่ช่วยงานบ้าน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้เด็กในกลุ่มนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยงานบ้านและส่งเสริมให้เด็กในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้านให้มากขึ้น ควบคู่กับการส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการช่วยงานบ้านของเด็กอายุ 5-14 ปี ในประเทศไทย พบว่ามีการค้นพบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ถึงแม้ว่าการช่วยงานบ้าน จะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของบิดามารดาและสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่สมาชิกคนอื่นๆ ในครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ โดยเฉพาะกระบวนการทางความคิด อารมณ์และสังคมของเด็ก แต่ผลการศึกษาทำให้เห็นว่า ยังมีเด็กอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ช่วยงานบ้าน โดยเฉพาะเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและมีฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนดี ดังนั้นรัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองและเด็กไทยตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลืองานบ้าน โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ เพื่อรณรงค์และส่งเสริมให้เด็กไทยเห็นคุณค่าของการช่วยงานบ้านว่ามีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กแบบองค์รวม ทั้งทักษะในการใช้ชีวิตเพื่อช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือบิดามารดาและสมาชิกในครัวเรือน จนกลายเป็นกิจวัตรประจำวันและเพื่อให้เด็กไทยมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้านมากยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่าเด็กในกลุ่มนี้จะเป็นเด็กที่อยู่ในวัยเรียน แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีเด็กอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ศึกษา (ไม่เคยได้รับการศึกษาและไม่ได้ศึกษาแล้ว) และยังไม่ได้ช่วยเหลืองานบ้านอีกด้วย ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความร่วมมือในการลงทุนด้านการศึกษา เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและควรส่งเสริมครูผู้สอนในการให้ความรู้ ด้วยการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยเหลืองานบ้านในหนังสืออ่านสำหรับเด็ก และสนับสนุนให้เด็กใช้เวลาว่างในการช่วยเหลืองานบ้าน เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้ การส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ยังเป็นการลดปัญหาการใช้แรงงานเด็กจากการให้ช่วยเหลืองานบ้านเกินเวลาอีกด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องการช่วยงานบ้านสำหรับเด็กในประเทศไทยยังมีน้อยและตัวแปรสำคัญที่น่าจะส่งผลการช่วยงานบ้านสำหรับเด็กยังไม่ครอบคลุม ดังนั้น ผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นนี้ จึงอาจจะจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม หรือการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก อีกทั้งควรเพิ่มตัวแปรที่น่าจะส่งผลการช่วยงานบ้านของเด็กให้มีความครอบคลุมเพิ่มเติม เช่น การให้คุณค่าหรือทัศนคติที่มีต่อการช่วยงานบ้านของผู้ปกครองและเด็ก เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Bammeke, F. (2007). 'Beyond the school: Gender of Household Head and Children's Educational Performance in Lagos State'. *The international Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 3(1).
- Bazu, K., Das, S., & Dutta, B. (2007). Child labor and Household Wealth: Theory and Empirical Evidence of an Inverted U. *Journal of Development Economics*, 91(1).
- Biggeri, M., Guarcello, L., Lyon, S., & Rosati, F. C. (2003). The puzzle of "idle" children : neither in school nor performing economic activity : evidence from six countries. *Understanding Children's Work Project working paper series.*, 1.
- Breen, R., & Goldthorpe, J. H. (1997). Explaining Educational Differentials: Towards a Formal Rational Action Theory. *Rationality and Society*, 9(3).
- Brown, D. K., Deardorff, A. V., & Stern, R. M. (2001). Child Labor: Theory, Evidence and Policy. *Working Papers 2001, Research Seminar in International Economics*.
- Caldwell, J. C. (1983). Fertility Theory: Caldwell's Theory of Intergenerational Wealth Flows. *Population and Development Review*, 9(1).
- Caldwell, J. C. (1976). Toward a restatement of demographic transition theory. *Population and Development Review*, 2.
- Chaianekwut, T., Songkrampoo, J., Kongsook, C., Eakthanyawong, P., Tippayasakulcahi, B., & Sawetarpa, S. (2008). The gender division of housework among children in Thai households. Retrieved from http://www.wikigender.org/index.php/The_gender_division_of_housework_among_children_in_Thai_households#Group_2
- Cigno, A., & Rosati, F. (2005). *The Economics of Child Labour*. Oxford University Press.
- Cigno, A., Rosati, F., & Tzannatos, Z. (2002). Child Labour handbook. *Social Protection Discussion Paper 0206 Washington: The World Bank*.
- Cockburn, J., & Dostie, B. (2007). 'Child Work and Schooling: The Role of Household Asset Profiles and Poverty in Rural Ethiopia'. *Journal of African Economies*, 16(4).
- Cogle, F. L., Tasker, G. E., & Morton, D. G. (1982). Adolescent time use in household work. *Adolescence*, 17.

- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the behavioral Sciences* Department of Psychology, New York University, New York: Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey.
- Evertsson, M. (2006). The reproduction of gender: housework and attitudes towards gender equality in the home among Swedish boy and girls. *The British Journal of Sociology*, 57(3).
- Francavilla, F., & Lyon, S. (2003). Household chores and child health: preliminary evidence from six countries. *Understanding Children's Work (UCW) Programme Working Paper Series*.
- Guarcello, L., Lyon, S., & Rosati, F. (2004). Child Labour and Access to Basic Services: Evidence from Five countries *UCW working paper*.
- Huisman, J., & Smits, J. (2009a). Effects of Household and District-level Factors on Primary School Enrollment in 30 Developing countries *World Development*, 37(1), 179-193.
- Huisman, J., & Smits, J. (2009b). Keeping Children in School: Household and District-level Determinants of School Drop Out in 322 Districts of 30 Developing Countries. *Nijmegen Center for Economics (NiCE) Working Paper* 09-105.
- Hutton, G., & Haller, L. (2004). Evaluation of the Costs and Benefits of Water and Sanitation Improvements at the Global Level. : Geneva: World Health Organisation.
- International Labour Organization. (2004). 'Summary of the results of the child and adolescent labour survey in Costa Rica'. International Labour Organization
- International Labour Organization (ILO) (Writer). (2004). Summary of the results of the child and adolescent labour survey in Costa Rica. International Labour Organization
- Juster, F. T., Ono, H., & Stafford, F. P. (2004). Changing Times of American Youth: 1981-2003. *Child Development Supplement*, November 2004.
- Lawrence, F. C., Tasker, G. E., & Wozniak, P. H. (1988). Rural-urban differentials in Children's household production time. *Journal of Consumer Studies and Home Economics*, 12.
- Leibenstein, H. (1969). *A theory of Economic-Demographic Development*. New York Greenwood Press.
- Levison, D., & Moe, K. S. (1998). 'Household Work as Deterrent to Schooling: An Analysis of Adolescent Girls in Peru'. *Journal of Developing Areas*, 32(2).

- Lynch, M. C. (1975). *Participation in household tasks by children from six to seventeen years of age*. (master degree), Cornell University, Itacha, NewYork, USA.
- Lyon, S., Ranzani, M., & Rosati, F. C. (2013). *Unpaid household services and child labour*. Paper presented at the Understanding Children's Work (UCW) Programme Working Paper 19th International Conference of Labour Statisticians Geneva, 2-11 October 2013
- Montessori, M. (1965). *Dr. Montessori's own handbook*. New York, Schocken Books.
- Mukherjee, D., & Das, S. (2008). Role of Parental Education in Schooling and Child Labour Decision: Urban India in the Last Decade. *Social Indicators Reserch*, 89(2).
- Muller, E. (1981). The value and allocation of time in rural in Botswana. in Chernichovsky, Dov. , et al., The Household Economy of Rural in Botswana: An African Case. *The World Bank Economic Review*.
- Nobuko, U. (2012). Child Discipline in Japan: an Important Part of Parenting Where Parents Pass on Their Values to Their Children [parenting]. Retrieved from http://www.childresearch.net/papers/parenting/2012_03.html
- Nobuko, U., & Yuuri, I. (2011). What counts the most for early literacy acquisition? : Japanese data from the cross-cultural literacy survey of GCOE Project. *Science of Human Development for Restructuring the "Gap Widening Society"*, 3(6).
- Punyasavatsut, C. (2012). Economic of Population. from http://www.set.or.th/setlearningcenter/files/cisa_economic.pdf.
- Ray, R. (2000). Analysis of Child Labour in Peru and Pakistan: A Comparative Study. *Journal of Population Economics*, 13(1).
- Sanik, M. M., & Stafford, K. (1986). Boy/girl differences in household work. *Journal of Consumer Studies and Home Economics*, 10.
- Sanik, M. M., & Stafford, K. (1996). Children's Time in Household Work: Estimation Issues *Journal of Family and Economic Issues*, 17(3).
- Self, S., & Grabowski, R. (2009). 'Agricultural Tecnology and Child Labor: Evidence from India'. *Agricultural Economics*, 40(1).
- Shafiq, M. N. (2005). Understanding Household Child Labor ans Schooling Decisions in Rural Bangladesh. *Dissertation*.

- Snare, K. (2014). Why Chores For Kids Are More Than Just Chores. Retrieved 9 October, 2014 from <https://funifi.com/blog/why-chores-for-kids-are-more-than-just-chores/>
- Suryahadi, A., Priyambada, A., & Sumarto, S. (2005). 'Poverty, School and work: Children during the economic crisis in Indonesia'. *Development and Change*, 36(2).
- Tharmmapornphilas, R. (2009). Determinants of Child Labor in Thailand.
- Thomas, S. L., & Heck, R. H. (2001). Analysis of large-scale secondary data in higher education research: Potential perils associated with complex sampling designs. *Research in Higher Education*, 42(5).
- Tzannatos, Z. (2003). Child labor and schoolenrollment in Thailand in the 1990s. *Economics of Education Review*, 22.
- United Nation Children's Fund - UNICEF. (2012). Monitoring the Situation of Children and Woman. from http://www.childinfo.org/labour_challenge.html
- United Nations. (2013). *World Population Prospects: The 2012 Revision*: United Nations: Department of Economic and Social Affairs Population Division, New York.
- United Nations Children's Fund (UNICEF). (2015). Definitions: Child protection. from http://www.unicef.org/infobycountry/stats_popup9.html
- United Nations Development Programme (UNDP). (2013). About Thailand. from <http://www.th.undp.org/content/thailand/en/home/countryinfo.html>
- Watson, L. (2014). Spain considering laws that would FORCE children to do household chores (and make not being polite illegal). from <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2616155/Spain-considering-laws-FORCE-children-household-chores-make-not-polite-illegal.html>
- Webbink, E., Smits, J., & Jong, E. d. (2008). Household and context determinants of child labor in 156 districts of 11 developing countries. *NiCE Working Paper*.
- Webbink, E., Smits, J., & Jong, E. d. (2010). Hidden child labour: Determinants of housework and family business work of children in 16 developing countries. *NiCE Working Paper* 10-110, October 2010
- West, C., & Fenstermaker, S. (1993). Power Inequality and the Accomplishment of Gender: An Ethnomethodological View. *Theory On Gender/Feminism On Theory*.
- White, L. K., & Brinkerhoff, D. B. (1981). The sexual division of labor: Evidence from Childhood. *Social Forces*.

ภาษาไทย

- กมล แสงทองศรีกมล. (2550). หลักในการเลี้ยงดูลูก (Principle of Child Rearing). หนังสือแม่และเด็ก, ปีที่ 30 (420).
- กมลพรรณ ชิวพันธ์ศรี. (2546). พัฒนาการเด็กวัยต่างๆ จาก <http://www.parent-youth.net/index.php?lay=show&ac=article&id=538689003&Ntype=5>
- กวาง โจ-คิม. (2556). การสัมมนาวิชาการระหว่างประเทศ "การศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย"
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2548). การใช้ SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2557). สังคมกัมหนำปัญหาที่รอวันแก้. จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1409817586
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2554). "การลงทุนในเด็กของครัวเรือนไทย". เศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถวิล ทาเกิด. (2518). การใช้ประโยชน์แรงงานของครอบครัวชาวชนบทที่ทำการเกษตรในบางท้องที่ใน จังหวัดอุยยา เชียงใหม่ และขอนแก่น ในรอบ 12 เดือน (15 มิถุนายน 2512 - 14 มิถุนายน 2513). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
- เทียนฉาย กิระนันท์. (2524). ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างการเจริญพันธุ์ รายได้และค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับบุตร. กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธิดา พัทธ์สินสุข. (2555) (วันศุกร์ที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2555). การเลี้ยงดูเด็ก: สอนลูกให้ทำงานบ้าน. จาก http://kruwantida.blogspot.com/2012/04/blog-post_5195.html
- นิพนธ์ เทพวัลย์. (2539). "อนามัยการเจริญพันธุ์ : ก้าวใหม่ของการพัฒนาประชากรในทศวรรษ". บทความปริทัศน์ วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 19, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2539).
- นิสดารก์ เวชยานนท์. (2551). "มิติใหม่ในการบริหารทุนมนุษย์". บทความวิชาการ, กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญณิสสา ส่งแสง. (2553). 'ทำไมระบบการศึกษาไทยจึงพัฒนาช้า'. บทความทางวิชาการ.
- บุญลาภ ภูสุวรรณ. (2557). โครงสร้างประชากร 30 ปีข้างหน้า: เมื่อเด็กวัยเรียนลดลงทุกระดับ จาก <http://thaipublica.org/2014/03/population-structure-4/>
- ประดินันท์ อุปรมัย. (2552). วัยเกษียณอายุวัยแห่งการเริ่มต้นชีวิตใหม่. จาก <http://www.stou.ac.th/study/sumrit/12-54/page1-12-54.html>
- ปราโมทย์ ประสาทกุลและปัทมา ว่าพัฒนางศ์. (2555). "การเกิด". รายงานสุขภาพคนไทย 2555 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ฝ่ายวิจัยและศูนย์สารสนเทศวิทยาลัยประชากรศาสตร์. (2551). แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับภาวะเจริญพันธุ์. จาก http://www.cps.chula.ac.th/cps/research_division/theory/t_birth.html
- เพชรรัตน์ อนันทวรรณ. (2531). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลาของแรงงานเด็กในชุมชนแออัดของ กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มีชัย วีระไวทยะ. (2556). การเสวนาเนื่องในวันประชากรโลก ปี 2013 เรื่อง “เกิดน้อย ด้อยคุณภาพ อนาคตประเทศไทยจะไปทางไหน?”
- มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย. (2555). โครงการเด็กไทยรู้เท่าทันสื่อ.
- รัชนา กาญจนะวณิชย์. (2511). การใช้เวลาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2511. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วรรณิ สุวรรณสว่าง. (2517). การใช้เวลารว่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสมถวิลราชดำริ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2533). ปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนไทย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2533). ตัวแปรสำหรับการวิจัย : การคัดเลือก การวัดและการควบคุม. วิธีวิทยาการวิจัย 5 (3 กันยายน-ธันวาคม 2533).
- ศิริพร จิรวัดน์กุล และคณะ. (2554). รายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรถ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น (แม่วัยใส) ศูนย์ประสานงานองค์การอนามัยโลกด้านการศึกษาวิจัยและฝึกอบรมด้านเพศภาวะและสุขภาพสตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ธันวาคม 2554.
- ศุภชัย พานิชภักดิ์. (2524). แนวคิดเกี่ยวกับการจ้างงานในอนาคต. บทความเสนอต่อที่ประชุมการสัมมนาเรื่อง"การจ้างงานในทศวรรษหน้า : ภาวะในเมืองและชนบท".
- สถาบันครอบครัวไทย. (2555). โครงการ “เยาวชนไทยห่างไกลยาเสพติดและเพศสัมพันธ์”.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2544). สภาพปัญหาและแนวโน้มของแรงงานเด็กในประเทศไทย และผลกระทบต่อโอกาสในอนาคตของแรงงานเด็ก. กรุงเทพมหานคร.
- สมศักดิ์ คำภา. (2536). การใช้แรงงานเด็กเชิงเศรษฐกิจของครัวเรือนชนบท: กรณีศึกษาอำเภอเมืองสระแก้ว. มหาวิทยาลัยมหิดล, บัณฑิตวิทยาลัย.
- สันติ จันทวรรณ. (2554). แนวสูตรเด็ด 8:8:8 ช่วยบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ. จาก <http://www.manager.co.th/family/ViewNews.aspx?NewsID=954000047271&TabID=2>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2518). การรายงานการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ปี พ.ศ. 2518 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2533). รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ 6 ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขนาดครัวเรือน สัมมนาประชากรและเคหะ พ.ศ.2533. สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2534). รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ 6 ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขนาดครัวเรือนสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2533. สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2536). รายงานเชิงวิเคราะห์ เรื่องครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นหญิง ปี 2535. กองสถิติเศรษฐกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2547). ประชากรโลก : ประชากรไทย 2547. จาก http://service.nso.go.th/nso/data/02/wld_pop47.html
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). มองภาพครัวเรือนไทยในรอบ 10 ปี. ประเทศไทยวันนี้.
- สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. (2554). งานบ้าน...งานของเรา. วารสารสตรีและครอบครัว, 8(3 มิถุนายน-กันยายน 2554).
- สำลี ตั้งนิพนธ์. (2526). การเข้าร่วมในกำลังแรงงานและการทำงานของสตรีและเด็กในชนบทไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาพร เทพยสุวรรณ. (2554). สอนลูกรักให้มีความมั่นใจในตนเอง. จาก <http://www.xn-12ca3cjx2a2byh1b9mnd.com/2013/12/confidence.html>
- อารี จำปากลายเป็นและคณะ. (2556). ลูกๆเป็นอย่างไรเมื่อพ่อแม่ย้ายถิ่น สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทัยทิพย์ เจียวิวัฒน์กุล. (2553). การวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกส์ (Multiple Logistic Regression). เอกสารประกอบการบรรยาย *Research Zone Phrase* 14 (7 เมษายน 2553).

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2549

ข้อที่ 1:	ภาค (HH7)	
	กรุงเทพมหานคร1
	ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)2
	ภาคเหนือ3
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ4
	ภาคใต้5
ข้อที่ 4:	เขตที่อยู่อาศัย (HH6)	
	ในเขตเทศบาล1
	นอกเขตเทศบาล2
ตอนที่ 1	ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน (HL)	
ข้อที่ HL4:	เพศของเด็ก	
	ชาย1
	หญิง2
ข้อที่ HL5:	อายุของเด็ก (บันทึกอายุเต็มปี)	
ข้อที่ TOHL8:	จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือนคน
ข้อที่ HL10:	ลำดับการอยู่อาศัยของมารดาในครัวเรือน (ระบุลำดับของมารดาในครัวเรือน)	
ข้อที่ HL12:	ลำดับการอยู่อาศัยของบิดาในครัวเรือน (ระบุลำดับของบิดาในครัวเรือน)	
ตอนที่ 2	การศึกษา (ED)	
ข้อที่ ED2:	...ชื่อ...เคยเรียนหนังสือหรือไม่	
	เคย1
	ไม่เคย2
ข้อที่ ED4:	ในช่วงปีการศึกษา 2548...ชื่อ...เรียนหนังสือหรือไม่	
	เรียน1
	ไม่เรียน2
ข้อที่ ED6A:	...ชื่อ...เรียนอยู่ระดับใด	
	อนุบาล1
	ประถมศึกษา2
	มัธยมศึกษา (มัธยมฯ ต้น-ปลาย ปวช.)3

ข้อที่ FELEVEL: ระดับการศึกษาของบิดา

ไม่ได้รับการศึกษา1
ประถมศึกษา2
มัธยมศึกษาขึ้นไป3

ข้อที่ MELEVEL: ระดับการศึกษาของมารดา

ไม่ได้รับการศึกษา1
ประถมศึกษา2
มัธยมศึกษาขึ้นไป3

ตอนที่ 4 การทำงานของเด็ก (CL)

ข้อที่ CL6: ใน 7 วันก่อนวันสัมภาษณ์...ชื่อ...ได้ช่วยทำงานบ้านหรือไม่ เช่น ซั้วของ เก็บพิน

ตักน้ำ ทำความสะอาดบ้าน ดูแลเด็ก	
ช่วย1
ไม่ช่วย2

ตอนที่ 7 ลักษณะของครัวเรือน (HC)

ข้อที่ HC1D: อาชีพหลักของครัวเรือน (อาชีพที่ให้รายได้สูงสุดในครัวเรือน)

ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างราชการ1
พนักงาน/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ2
พนักงาน/ลูกจ้างรัฐเอกชน3
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว4
เกษตรกร5
รับจ้างทั่วไป/กรรมกร6
อื่นๆ ระบุ7

ข้อที่ wlthind5: ระดับฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน

ยากจนมาก1
ยากจน2
ปานกลาง3
ร่ำรวย4
ร่ำรวยมาก5

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงประชากรเด็ก การช่วยงานบ้านและประชากรตัวอย่าง

ตารางที่ 9: จำนวนและร้อยละของประชากรเด็ก จำแนกตามการช่วยงานบ้านและปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก

ตัวแปร	ประชากรเด็ก (N=23,389)	เด็กช่วยงานบ้าน (N=20,301)	ประชากรตัวอย่าง (n=12,583)
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
การช่วยงานบ้าน			
ช่วยงานบ้าน	56.9	65.1	64.9
ไม่ช่วยงานบ้าน	30.5	34.9	35.1
Missing	12.6*	-	-
ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก			
เพศ			
ชาย	51.2	50.9	51.4
หญิง	48.8	49.1	48.6
อายุ			
5-7 ปี	26.3	28.9	28.7
8-10 ปี	32.2	33.3	33.3
11-12 ปี	20.8	19.6	20.1
13-14 ปี	20.7	18.2	17.9
ระดับการศึกษาของเด็ก			
ไม่ได้ศึกษา	3.7	3.6	3.1
อนุบาล	14.1	15.6	15.2
ประถมศึกษา	61.6	62.2	63.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	20.7	18.6	18.6

ตารางที่ 10: จำนวนและร้อยละของประชากรเด็ก จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก

ตัวแปร	ประชากรเด็ก (N=23,389)	เด็กช่วยงานบ้าน (N=20,301)	ประชากรตัวอย่าง (n=12,583)
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
ปัจจัยเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็ก			
ระดับการศึกษาของบิดา			
ไม่เคยศึกษา	1.8	1.6	2.6
ประถมศึกษา	39.5	38.5	59.9
มัธยมศึกษาขึ้นไป	23.6	24.3	37.5
Missing	35.1**	35.6**	-
ระดับการศึกษาของมารดา			
ไม่เคยศึกษา	5.6	5.4	4.4
ประถมศึกษา	66.7	66.1	64.4
มัธยมศึกษาขึ้นไป	27.4	28.3	31.2
Missing	0.3**	0.3**	-
ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน			
บิดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน	46.9	46.0	72.2
มารดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน	13.0	12.8	8.7
สมาชิกคนอื่นในครัวเรือน เป็นหัวหน้าครัวเรือน	40.2	41.2	19.1
จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือน			
ไม่มี	74.3	74.3	74.2
1 คน	22.1	22.1	22.4
2 คน	3.3	3.3	3.0
3 คนขึ้นไป	0.3	0.3	0.3
จำนวนสมาชิกวัยสูงอายุในครัวเรือน			
ไม่มี	69.9	69.4	78.0
1 คน	20.5	20.9	15.4
2 คน	9.3	9.4	6.4
3 คนขึ้นไป	0.3	0.3	0.2

ตารางที่ 11: จำนวนและร้อยละของประชากรเด็ก จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ตัวแปร	ประชากรเด็ก (N=23,389)	เด็กช่วยงานบ้าน (N=20,301)	ประชากรตัวอย่าง (n=12,583)
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน			
อาชีพหลักของครัวเรือน			
ข้าราชการ พนักงาน	22.7	24.3	27.1
รัฐวิสาหกิจและเอกชน			
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	19.4	17.7	19.5
เกษตรกร	41.5	40.8	40.3
รับจ้าง/กรรมกร	16.5	17.2	13.1
ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน			
ยากจนมาก	23.2	23.0	20.4
ยากจน	21.4	21.6	20.2
ปานกลาง	19.7	19.5	19.5
ร่ำรวย	18.5	18.5	19.6
ร่ำรวยมาก	17.1	17.4	20.3
ภาค			
กรุงเทพมหานคร	7.4	7.6	8.5
กลาง	21.5	22.0	22.4
เหนือ	17.9	17.4	16.5
ตะวันออกเฉียงเหนือ	38.1	38.1	34.1
ใต้	15.1	15.0	18.6
เขตที่อยู่อาศัย			
ในเขตเทศบาล	26.6	27.0	28.1
นอกเขตเทศบาล	73.4	73.0	71.9

หมายเหตุ * หมายถึง เด็กที่ไม่ได้ช่วยเหลืองานบ้าน แต่ทำงานนอกครัวเรือนหรือช่วยธุรกิจ
ในครัวเรือน

** หมายถึง บิดาหรือมารดาของเด็กไม่ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนหรือเสียชีวิตแล้ว
ทำให้ระดับการศึกษาพบค่าสูญหาย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธนวรรณ ต้นวัฒนะประทีป เกิดที่โรงพยาบาลวชิรพยาบาล ในวันจันทร์ที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2529 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนโยธินบูรณะ สายศิลป์-คำนวณ กรุงเทพมหานคร และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2553 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2555

